

Життєво-Літературний Журнал
Bandura
Бандура

Year 16

СІЧЕНЬ — 1996 — JANUARY
КВІТЕНЬ — 1996 — APRIL

Number 55-56

“БАНДУРА”

КВАРТАЛЬНИК

Видас Школа Кобзарського Мистецтва
в Нью-Йорку

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Віктор Мішалов, д-р І. Соневицький, проф. Дарія Каранович-Гординська, Роман Савицький, композитор Юрій Олійник, д-р І. Маглай (Туб), д-р М. Рубінець, Валентина Родак.
Англомова: Ліда Чорна, Петро Матіяшек.
Головний редактор: Микола Чорний-Досінчук

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІАЛИ ДО РЕДАКЦІЇ
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ:

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N.Y. 11432

Графічне оформлення: В. Пачовський

“BANDURA”

A Quarterly Magazine Published
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the “Bandura”.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — 15.00 дол.

Поодиноке число — 7.00 дол.

Канада — 17.00 дол.

Інші країни — 17.00 дол.

Поодиноке число — 8.50 дол.

SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — 15.00 дол.

Per issue — 7.50 дол.

All other countries:

Annually — 17.00 дол.

Per issue — 8.50 дол.

ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ПРИСДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

для

ЖУРНАЛУ

„БАНДУРА”

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

журналу

„БАНДУРА”

залежить тільки від Вас!

Subscription in U.S. Dollars only.

The Bandura Magazine is an important
Journal devoted to Ukrainian folk music.
Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be
published without your support

ВИТЯЗЬ ІДЕЇ "БАНДУРА" НА СВІТОВОМУ ВЕЛЕЛЮДДІ

(Штрихи до портрета Петра Гончаренка. З нагоди 85-ліття)

Є зорі, котрі яскраво спалахнувши, згоряють у полум'ї свого світла, а є такі, що світять тихо, мерехтливо, зігріваючи нас повсякчас м'яким ласкавим сяєвом. Отак і люди. Одні, проносячись болідами, спалюють себе в боротьбі, інші роблять своє діло мовчки, спокійно, вперто й послідовно, ніколи ні на крок не відступаючи назад, навіть не задумуючись, що чинять подвиг в ім'я батьківщини впродовж років, десятиліть — навечно! І звіздарем не сліпучого, однак потужного й надійного світла, що лагідно струмує з душі й обдає всіх не байдужих до українського поступу добротворчим промінням, бачу Петра Федоровича Гончаренка бувшого — довголітнього Голову Управи, директора й адміністратора Української Капели бандуристів імені Тараса Шевченка в Детройті, тепер почесний голова, її соліста й ансамбліста, творця універсальної бандури "полтавка", пристрасного патріота рідної землі, якого вона, нарешті, визнала й пошанувала в грудні 1992 року почесним званням заслуженого артиста.

Наша славна бандуристка Галина Менкуш, чи не найкраща представниця з жіноцтва в кобзарському мистецтві ХХ віку, якось сказала мені: "Коли я 1967 року прослухала привезену зі Сполучених Штатів Америки сестрами Байко платівку "Козак Мамай" з голосом Петра Гончаренка, то буквально закохалася в його ліричний тенор. Бандурист не просто виконує пісні, думи — серце зворушує. Ти його чуєш, бачиш, розумієш, бо співає всіма фібрами поетичної душі, поетичного ества. І коли зовсім випадково роком пізніше доля звела мене в Києві з його сином Володимиром, я, не задумуючись, вийшла за нього заміж, бо увірувала, що в такого, з пісні зітканого, батька не може бути поганий син".

І подумалось мені: на які дива здатна наша українська пісня — з'єднувати в одне закохані молоді серця! Та й сам Петро Федорович почувается безмежно щасливим, що син-єдинак вибрав за дружину пристійну, лагідної вдачі львів'янку, доньку батків-патріотів, котрі відстоювали незалежність України в лавах УПА (батько загинув смертю хоробрих, коли мати носила її в своїм лоні), а й талановиту кобзарку, найліпшу з своїх посестер! При зустрічі він мені з гордістю сказав: "І я також причетний до того, що Галинка й Володя побралися". Я вже не став у старенького допитуватись, коли, яким побитом, бо певно вже знав: то невісточка під час гастролей по США 1989 року зустрілася зі свекром і повідала йому свою таємницю шлюбу. А взагалі, в навидовижу терпеливого й вірного в коханні Петра Федоровича було багато щасливих годин того й наступного років (не даремно ж кажуть: за терпіння Бог дає

спасіння): він зустрівся зі своєю дружиною, відтак і з сином, з якими не бачився майже п'ятдесят літ! Така драматична доля батьків, така ж пощерблена і їхніх синів у моторошні сталінсько-брежнєвські роки! А ще через рік у складі Української Капели бандуристів імені Тараса Шевченка він приїхав на Україну. Плакав, цілував землю, за сльозами не міг слова мовити кореспондентам радіо. Тоді ж він відвідав і рідне село поблизу Білої Церкви, де його пуп закопаний. Скільки радощів подаровано сивочолій людині, справжньому мужеві, що вмів любити родину й Україну!

Ось за того приїзду Капели до Києва я й зустрівся із середнього зросту, худорлявим, на той час 82-річним Петром Федоровичем Гончаренком. Вдивлявся в його голубі правдиві очі, слухав швидко зв'язану тенорово-співучу мову про многотрудні перипетії життя — і симпатії до нього, вольового й цілеспрямованого, непоступливого в принциповому патріота, ще побільшувалася. Під впливом почуттів хотілося схилитися в доземному уклоні перед цією людиною, котра віддала всього себе на

вівтар служіння Україні, однак не посмів, аби цей мій порух не здався сентиментальним, а ще гірше — банальним. А все ж причина для внутрішнього хвилювання була в мене вагома: доля дарувала мені ласкаво майже незнаного в Україні Петра Гончаренка і я її порадує, бо на таких, як він, тримається нація, її ментальність. Що він саме такий, potwierдили й публікації про нього в діяспорі, що потрапили мені до рук: капітальна монографія про тернистий звитяжний шлях Капели бандуристів з Детройта "Живі струни" ("Бандура і бандуристи"), написана відомим письменником Уласом Самчуком, видана 1976 року в Детройті; літературно-мистецький журнал "Бандура" № 3-4 за 1981 рік (видається в Нью-Йорку), газети "Свобода" та "Українські вісті" тощо.

Мене приємно вразило, що в тих виданнях віддається належне Петрові Гончаренку як творцеві універсальної бандури "полтавка". Отак завдяки недоспанім ночам записав на платівку "Козак Мамай" свої найулюбленіші твори.

— Чому не зазначили свого прізвища на тій чудовій платівці-гіганту? — запитує.

— А навіщо? — чую у відповідь. — Скільки було безіменних кобзарів, які залишили для нас пісенні скарби, думи. Вони не поспішали себе увічнювати. Я один із сотень тисяч отих безіменних народних співців.

— І все ж ви заховалися за козаком Мамаєм, улюбленим народним героєм, напівреальним, напівлегендарним, — допитує. — Чому?

— А саме такі мужні й відчайні, як козак Мамай, або ж голови свої на полі бою за рідну землю клали, або ж понівеченими фізично з битв поверталися, опановували кобзу і йшли в народ будити його свідомість. Зверніть увагу на народні картини "Козак Мамай" — там наш сміливець, мудрець і дотепник завжди з кобзою в руках, шаблею при боці і вірним товаришем конем, що пасеться поблизу. Отже, я нічого тут не вигадував: козак Мамай — це і кобзар. Він і шаблюкою рубав, і пісні про героїчні та трагічні козацькі походи складав...

— Словом, не вдалося вам, Петре Федоровичу, за Мамаєм заховатися: і в діяспорі, і в Україні дізналися, хто за ним стоїть...

І хоч Петро Федорович не дістав спеціальної вокальної освіти, поза сумнівом, він вивчав і знав можливості свого голосу, розумно й економно використовував його темброву палітру, дбав про звуковедення, постійно розспівувався спеціальними вправами, а тому завжди справляв якнайкраще враження на слухачів. І віриться, аби пан Петро серйозно навчався співу, з нього міг би вийти доволі міцний ліричний тенор із впевненими верхами й шовковими низами, якому під силу був би складний оперовий і камерний репертуар.

Утім, про неабиякі можливості ліричного тенора Петра Гончаренка з металом у горлі й печаллю в звуці свідчать і записи народних пісень та думи на платівці-гіганті "Козак Мамай", і чудові інтерпретації пісенного мелосу в співдружбі з Капелою бандуристів. Перлини він не просто співає, ними ніби сповідується перед Україною. В цьому переконують "Дума про Богдана Хмельницького", "Ніченька, Господи, місячна, зоряна",

”Сонце низенько”, ”Вечірня пісня” Стеценка, ”Тече вода в синє море”, ”Гей, у мене був коняка”... Настрій пісні, її мелодію, колорит, текст Петро Федорович пропускає через вразливе серце, виважуючи кожную музичну фразу, а тому й популярні пісні звучать у нього свіжо й закохано, як перша любов.

За нормальних умов життя Петро Гончаренко міг би здійснитися як професіональний вокаліст, бо природа заклала йому в горло і метал, і ліричне чуття, і дала палке серце, в співі найчуттєвіше, та цього, на жаль, не сталося. І все ж він відбувся як віддана українській культурі людина, палкий патріот і співак-бандурист, провідний соліст Української капели бандуристів імені Тараса Шевченка, її багатолітній незмінний Голова Управи, і адміністратор-розпорядник, і нерідко імпресарію. Він — духовний речник цього вславленого колективу, його підложжя, мозок, серце і творчий нерв. І що Капела вистояла в найтяжчі для себе часи, подолала фінансові негаразди, а її учасники розв’язали гамлетівську проблему — співати чи не співати на користь ”співати”, позбавивши тим самим власні родини бізнесменських успіхів, зайвих матеріяльних благ і фінансових вигод, часто прирікаючи себе на вимушене безробіття заради звучання на чужині української пісні, — якнайбільша заслуга Петра Гончаренка.

Воістину непохитної волі й дивовижного гарту цей чоловік, який живучи там, у США, наближав незалежність України, проголошену 24 серпня й підтверджену всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 року. Власне, разом з Капелою бандуристів імені Тараса Шевченка він вклав і свою частку в передвиборну кампанію, гастролюючи з колективом на чолі з художнім керівником Володимиром Колесником у Києві, західних областях і по півдню України.

І просто не можу не зачитувати ось цих рядків із статті ”Бандурист П. Гончаренко” Ярослава Дужого, громадського діяча, члена Капели (газ. ”Свобода” від 10 вересня 1991 року):

”Недавнє й надзвичайно успішне турне Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка в Україну дає нагоду віддати належне людині, яка довгими роками виконувала муравлину працю в складі цієї мистецької одиниці. Цією людиною є Петро Гончаренко, людина шляхетна, зрівноважена, із щирим українським серцем повна ентузіязму та відданості для добра Капелі. Це знавець і конструктор бандури, і співак, і обдарований чистим, приємного звучання тенором...

Під час останнього турне в Україну, після 50 років розлуки з Києвом, він стійко переносив тяжкі невігоди переїздів, ночами направляв пошкоджені бандури, свідомий того, що вони потрібні на завтрашній концерт. Голова Капелі д-р Мирослав Гнатюк не раз делегував його приймати привіти від місцевих властей. В привітах від Капелі він передавав свою глибоку радість і захоплення, очі його були повні сліз.

На концертах вітали його як найстарішого бандуриста серед капелян, засипали його квітами. А він радів, б ж вітав його рідний народ і рідна земля України”.

Як сталося, що Петро Гончаренко опинився на чужині, знайшов там

себе в служінні Україні й залишається її вірним сином?

Народився майбутній культурний діяч української діаспори 11 грудня 1910 року в селі Ольшаниця Рокитнянського району, на Київщині. Спеціально співом ніколи не займався, присвячувати себе бандурі не думав. І все ж, як кажуть, од своєї долі не втечеш. І душу його напоїв любов'ю до бандури, козацького співу батько, Федір Максимович, селянин-характерник. Тесля-ремісник, корінням з козацького роду. Він був прекрасний сім'янин, запопадливий до праці. А пісень знав і співав їх так гарно (у нього був чудовий тенор і в спадок Петрусеві його передав), що жодне весілля, жодна толока, жодне обрядове дійство в селі без нього не обходилося: де був Федір Максимович, там розлягалися жарти, співи, там земля під ногами двигтіла від запальних танців. І вдачу мав тверду, непідкупну. Любили його в селі, як і вірну дружину його Оксану Микитівну, трудящу й люблячу своїх дітей матір. Багато лиха спила, як родину розкуркулили, а чоловіка згноїли в концтаборах. Але сімейна трагедія розіграється в 1929 році, під час колективізації, а до того Петрусь зростав під батьківською-материнською опікою.

Хлопцеві йшов десятий рік, як батько привіз йому з Києва букваря, на першій сторінці якого красувався дивний музичний інструмент із підписом під ним "бандура". Зацікавленому малюнком Петрусеві Федір Максимович образно розповідав про відчайдушних запорозьких козаків, про кобзу й сліпих кобзарів. І хлопчик уві сні уявляв себе з кобзою в руках. І він загорівся палким бажанням побачити й почути живого бандуриста. І таки побачив, тільки не бандуриста. До школи-семирічки в Рокитній, де навчався, замандрувала італійська група арфічтів. Чужий інструмент нагадав хлопцеві бандуру у букваря. Прийшовши додому, знайшов товсту суху дошку, надав їй трикутної форми, приробив сякий-такий гриф, заготував дерев'яні кілочки і натягнув на них "струни" з товстого й тоненького кабельного дроту. Грубий і неоковирний то був виріб, слабкі й глухі звуки видобував, але ж сам його виготовив! Сам! І аж не тямився з радощів. Хоч про ноти Петрусь і поняття не мав, однак кебета запрацювала в голові, зметикував, як настроїти струни на мажорну й мінорну гами — і самотужки заграв і заспівав "Попід гаєм, гаєм, гаєм зелененьким...". Батько запишався сином. "У мене вдався тямковитістю, до пісні й гри серце має" — думав про себе і допомагав Петрусеві осилювати "інструмент", навчаючи його все нових і нових козацьких пісень.

Зі справжнього бандурою Петрусь познайомився вже в дванадцятирічному віці. До Рокитної заблукав якийсь старенький бандурист, і завідувач школи запросив його пограти учням. За саме серце зачепила хлопця композиція "Золото" за одно іменною поезією Бориса Грінченка та жартівлива пісня "Дворяночка". Петруся загіпнотизували спів і гра сліпого музики. І він вирішив будь-що зробити справжню бандуру: "досвід" майструвати "бандуру-арфу" вже мав! Взявся за креслення, покликавши на поміч і батька, який практично грав на всіх народних інструментах. Та й молодший на три роки брат Олександр підіграв його заповітне бажання.

Довго втрюх мучилися над тією бандурою, виготовляючи пудло з тонких кленових клепок, головку — з клена і деко — з ялини. Завершив її Петро, коли став студентом педагогічного технікуму в Білій Церкві. Бандура мала доволі сильний звук, однак "бубонінням" звук її наближався до гітари. І все ж він і їй радів, бо де ж міг роздобути кращу?

Тоді ж таки, 1928 року, Петро почув капелу з шести бандуристів — і знову ж таки з допомогою батька заходився майструвати третю бандуру, тополину, з довбаним дном, ялиновим деком, яка мала 12 басів на ручці, три октави приструнків з півтонами. Цією бандурою він дуже дорожив, мав при собі, коли 1930 року потрапив учителювати в Сталіно (тепер Донецьк).

Чому він опинився в тому місті? Та тому, що родину розкуркулили, батька вислали на Соловки, звідки він уже не повернувся. Активісти села вичистили в хаті й на подвір'ї все, що можна було поцупити, забрали й спалили навіть оті дві Петрові бандури. Діти порозлазилися "межи людьми, мов мишенятя". Мати лишилася сама на голому, як бубон, обійсті. Петро й Олександр подалися на Донбас, де культивувалися віддані ідеям Леніна-Сталіна робітничі колективи: залишатися в Ольшаниці було просто небезпечно — причеплять "контру" і спровадять услід за батьком. І в самому Сталіно лагідний до діток, яким викладав хімію і фізику, Петро Федорович довго не затримався: задушлива атмосфера підозр, обмов наступала на горло. Подався в село Ясенівку поблизу Макіївки. Тут йому, "синові ворога народу", зі своїми крамольними думками було легше жити. Тримався обережно, вуха мав на сторожі, дітки його любили як інтелігентного вчителя, інколи їм навіть на бандурі щось награвав. Обережність його рятувала, хоч ненависть у серці клекотала. Він заочно вступає до вчительського інституту в Артемівську, складає іспити екстерно, бо про стаціонар годі було й думати — розвінчають і дадуть по заслuzі, що приховував своє "куркульське" походження. Отож поспішив у темпі й інститут закінчити, аби всюдисущі енкаведисти, гепеушники не пронюхали чогось про нього. Отак учителюючи в селі, він потай опановував гру на бандурі. А невдовзі в Сталіно (Донецьк тепер), почув і Полтавську капелу бандуристів під орудою Володимира Кабачка, якого незабаром арештують і пошлють, де раки зимують. Враження від капели було сильне, незабутнє. Композицію "Байда" Гната Хоткевича слухав як одкровення, і була вона для нього мистецьким потрясінням, якого вже більше не міг позбутися. Бандура його полонила всевладно, і він став її добровільним рабом. Це рабство було солодким і п'яним. Голос бандури допоміг йому вижити під час страшного голодомору 1933 року, приглушити біль утрати батька й рідних і перейнятися ще сильнішою ненавистю до "батька Сталіна" і його псів, які гарцювали по всьому святому, національному. Єство йому боронило співати хвалу катові, душителяві національного духу. А тим часом ейфорійна гарячка культу вождя прибирала глобальних і то потворних форм у країні. Учитель Петро Гончаренко задихався від фальші, підозр, обмов, репресій, кривавих вакханалій і оргій. Гидко-бридко було дивитися на те холуйство окраденого комуністичною ідеологією й

зруйнованого нею народу, однак виходу з ситуації не знаходив. І, зціпивши вуста, мовчав. Та коли два людожери-дракони Сталін і Гітлер розв'язали Другу світову війну, Петро Федорович не пішов боронити "соціалістичну вітчизну": не матір'ю вона йому була — жорстокою мачухою. Війну перебув на Київщині, а коли фронтові баталії перекинулися на Захід, 1944 року він з братом Олександром були вигнані на роботу до Німеччини.

— За три дні ми вже були в німецькому місті Ульмі, — розповідає Петро Федорович. — Розташувалися в розвалинах, на які те місто було дуже багате і які стали пристанищем для нас багатьох.

Незабаром ми довідалися, що ось тут недалеко, через міст за Дунаєм, у військових казармах розташувався цілий український хутір. Ми пішли його відвідати, познайомилися з земляками-українцями, записалися на харчі, але продовжували жити "за Дунаєм".

Незабаром завирувало життя в таборі — українці ж без пісні, танцю, жарту не можуть і дня пробути. Якийсь балетмейстер на ім'я Цимбал, учень знаменитого Василя Авраменка, вже почав посеред подвір'я вибивати колінця. А десь там, у казармі, на третьому поверсі, залунав хор, який очолив Мирослав Антонович. До нього і я з братом записався...

І ось брати Гончаренки беруть на себе сміливість зладнати для себе хоча б дві бандури, адже мали за плечима досвід "виготовлення" трьох бандур ще коли жили на батьківщині. І ризикнули.

В Ульмі знайшли підвальне приміщення, обладнали його під майстерню.

— Приступаємо до праці, — продовжує розповідь Петро Федорович. — Але, на жаль, інструмент мусимо робити з бука, а це сливе те ж саме, що з дуба. Який же вийде звук? І бракувало нам не лише дерева, а й лаку. І треба було завжди набігатись, щоб щось дістати. Хористи не поспішали нам допомогти. І пішли в хід продукти, кава.

І хоч ми мали якийсь там дитячий досвід, але ж не було під боком батька, майстра на всі руки, не було під ногами рідної землі, потрібного дерева. Та була воля до перемоги, бажання заграти на чужині під акомпанемент власних бандур!

І ось інструменти готові. А де ж їх випробувати? Вихід і тут знайшли. Була гарна погода — і ми щодня удвійку забиралися до лісу і там під спів пташок опановували наші новенькі інструменти. І на диво нам самим дві перші бандури заграли! За пару тижнів ми мали власний репертуар і могли виступати в складі тріо і на тлі хору Антоновича...

Це — зі слів самого Петра Федоровича. Нелегке виготовлення перших бандур він подає дещо в романтично-піднесеному дусі. А все насправді набагато складніше й драматичніше. І про перші бандури братів Гончаренків докладно розповів у спогаді з нагоди 80-річчя від дня народження Петра Федоровича очевидець і побратим по недолі Анатолій Каменів:

"Двоє молодих людей — це брати Петро й Олександр Гончаренки, — проходячи літом 1945-го р. біля великої, колючим дротом огороженої садиби, раптом спинились. За огорожею вони побачили великий штабель товстих плах дерева. І тут враз блиснула золота ідея. Це ж має бути

добрий матеріал, і в думках уже дзвеніло слово "бандура".

Власних тієї садиби й дерева був фабрикант Франк Ебергардт. І вже на другий день Петро й Олександр пішли до нього просити кусень того дерева. Фабрикант цей був уже старший чоловік, але ще керував сам усім. Розпитавши хлопців детально про те, для чого їм потрібний його "гольц" (дерево), дозволив їм взяти, але просив їх як буде готовий їх інструмент, обов'язково прийти до нього й заграти йому.

Чи це була вимога замість платні, а чи інтерес до музики, — у всякому разі брати взяли це дуже поважно. І так почалась праця над першою бандурою. Праця в тих умовах, це, як кажуть, ні в казці сказати, ні пером описати. Бо не було не те, що майстерні чи якогось верстату, а навіть відповідних до того інструментів і в зруйнованій пивниці.

Вдень і вночі при каганці, в поті і в голоді працювали брати, як навіжені. Ніби покляли все на кон. Або бандура буде зроблена, або все втрачено. Отак, в такому ідейному запалі, прирекли себе на все найгірше, що може бути, але бандура мусить бути зроблена і то в найкоротший час.

Скажіть тепер, чим можна зміряти ту працю і таку велику посвяту музичному мистецтву! І тільки завдяки цій посвяті бандура була в короткий час готова. І як було домовлено — брати Петро й Олександр пішли вже з бандурою до фабриканта Франка.

Довго гер Франк розглядав ту штуку з усіх боків і дивувався, не вірячи, що це руками і за такий час була ця штука зроблена. Та коли йому ще й заграли, то він був так зачарований і розчулений усім, що встав та й каже:

— Ви молодці, чудові люди. Беріть тепер мого дерева стільки, скільки вам потрібно.

І ось десь у другій половині 1945 року до братів загостив представник Капели бандуристів імені Тараса Шевченка, що базувалася в Інгольсштадті й запропонував прослухатися. Брати полетіли назустріч можливом — Зустріли нас там по-дружньому, — розповідає далі Петро Федорович. — Звечора ми все обговорили, познайомились із мистецьким керівником капели Григорієм Китастим, диригентом Володимиром Божиком, багатьма бандуристами, а наступного ранку мали й пробу. Ми виконали в'язанку народних пісень і інструментальних варіацій, перевірили знання нами нот. — І нас прийняли до капели.

Та керівництво капели брати Гончаренки найбільше заінтригували як майстри бандур. Адже на цей час вивезена німцями на чужину колишня зразкова державна капела розрослася. Праця її була плідною, її очолювали талановиті диригенти Григорій Китастий і Володимир Божик. В останнього був прекрасний хор, який органічно влився в капелу. Доконче потрібні були бандури, багато бандур, бо інструменти в капелян, вивезені з України, уже зовсім "порозлазилися", деякі вже й ремонту не підлягали.

— Ідемо до Ульма, — чую од Петра Федоровича, — забираємо все, що наше, і вертаємось до Інгольштадта уже на постійно. Дорогою туди й назад радимось із братом, як би його відкрити солідну майстерню бандур і не лише для їх ремонту, а й для виготовлення нових.

Хлів, що був на подвір'ї табору, за кілька днів обернувся в майстерню. Натягали всілякого матеріалу, не конче відповідного, але мусили вдольнитися тим, що мали. Сяк-так підлатали старі бандури і давай братися за нові. Але питання — які? В капелі була колекція різних родів, зібраних з усіх кінців України. Григорій Китастих радить: "Ось такі, з півтонами", Григорій Назаренко: "Ні, може, з перемичками, бо Гнат Хоткевич не любив півтонів, на біса вони, аби лише заважати?". І ось я, ремонтуючи різні типи бандур — старосвітські, зінківські, полтавські, чернігівські, харківські — так чи інакше вивчав їхні конструкції, плюси й мінуси в звучанні. Слухаючи різні поради щодо виготовлення бандур, дійшов висновку стандартизувати бандури, зробити їх однаковими і такими, що задовольняли б вимоги капелян. Добре ми поламали голови, багато понаконсультувались із досвідченими капелянами, поки накреслили отой універсальний варіант бандури з перемичками, що ліг в основу нашої стандартної бандури, яку з часом ще більше вдосконалили. Однак у нас не було потрібного матеріалу — довелося виготовляти з берези, бука, а треба ж клена для дзвінкості, горіха й груші — для сили й тополі, липи, верби — для м'якості. Дістали до бука ще берези, але це становища не рятувало. Бракувало нам не лише відповідного дерева, а й лаку. Довелося і за ним попобігати. Аби якимось роздобути і матеріал, і лак, попросив Голову управи Капели Петра Потапенка збирати зайві продукти і обмінювати їх на матеріал. Як не старалися, але бас хоч і вийшов нормальним, бандура не вдалася...

І брати Гончаренки продовжували працювати над бандурою з фанатичною впертістю й наполегливістю по 16-18 годин на добу. І прийшла жадана перемога — капеляни дістали 15 новеньких бандур, досить напоганих, хоч удосконалення інструмента тривало.

Одне слово, капела Григорія Китастого озброїлася аж 25-ма новенькими елегантними бандурами з березового дерева власного виробу і з власної майстерні. Німецькі майстри, котрі прийшли дивитися на цю дивину братів Гончаренків, не повірили, що це діло рук і розумних голів двох самоуків — братів Петра і Олександра Гончаренків із надзвичайно коротким терміном практики. Про всілякі хитрощі з німцями, про недоспані ночі, надлюдські зусилля на шляху до мети я вже й не кажу, як і про те, що брати, як і всі капеляни й репатрійовані українці жили в бараках, підвалах і напівпідвалах зруйнованих будинків, були стомлені табірним життям.

А взагалі, впродовж 1945-1949 років брати Гончаренки виготовили аж 50 добротних новеньких бандур і для капели імені Миколи Леонтовича, якою керував Григорій Назаренко, і для капели під орудою Григорія Китастого і Володимира Божика, куди братів запрошували не так солістами, як майстрами бандур — і вони сумлінно повнили патріотичну місію!

1949 року табори почали спорожнітися: репатрійовані українці або поверталися до Радянського Союзу, або влаштовували своє життя, де і як кому щастило. Петро і Олександр Гончаренко із групою членів капели

імені Леонтовича на чолі з Григорієм Назаренком приєднуються до Капели бандуристів імені Тараса Шевченка, перетинають океан і 1949 року опиняються в Детройті (Сполучені Штати Америки).

Українська громада зустріла капелян з обіймами, а перші концерти по Штатах пройшли урочисто, піднесено, при ентузіязмі головним чином на початку української, а згодом і всієї багатонаціональної громади Америки.

Ще в Німеччині він звернув увагу на талановитого Юхима Приймака, який виїхав до Аргентини. І ось, коли Петро Федорович добре в місті акліматизувався, зайнявся адмініструванням у Капелі, він згадав про Приймака, запросив його до Детройта, влаштував на роботу, допоміг обладнати майстерню, в якій той і заходився виготовляти бандури. Так само він запримітив Павла Степового з Грімсбі (Онтаріо) і переконав його перейти з класних на довбані бандури. Добре випрактикував він і здібного Василя Гірича, який зробив чимало хроматичних бандур, дотримуючись вказівок і порад учителя.

Поруч із підготовкою майстрів Петро Федорович знаходив і знаходить час для вдосконалення власної бандури — "полтавки". Хроматична бандура з демпфером роботи Петра Гончаренка має приємний м'який і виразний звук, тони й півтони можуть звучати коротко й подовжено — як того хоче виконавець. Тому-то невелика за розміром, зручна й практична в користуванні, тепла за тембром "полтавка" завоювала всю українську діаспору.

Знаючи його жертовну відданість Капелі, глибоко шануючи в ньому вроджені тактовність, стриманість, вольовитість, кмітливість, швидку реакцію й оперативність, товариші по Капелі після захворювання Петра Потапенка обрали його на Голову Управи Капели, він сам без оплати добровільно перебрав функції адміністратора — і не звільняли його з цих неплатних і невдячних посад аж до 1989 року — лише на похилий вік зважили. І на цих посадах Петро Федорович здійснив подвиг, на який у Капелі був не здатний більше ніхто. Тут немає перебільшення. Зважте!

1951-1953 роки — переломні й фатальні в житті Української капели бандуристів імені Тараса Шевченка. Після триумфальних виступів, ейфорії настав спад — і капела зависла на волосинці. Гамлетівське "бути чи не бути?" Петро Гончаренко взяв на себе й доклав усіх можливих зусиль, аби колектив не розпався. І це за умови, що йому самому велося нелегко. Працював на тартаку — пиляв, рубав, тягав дошки. Від надсадної праці руки й ноги німіли. Винагорода? — один доляр за годину праці. І все ж поступово виборсався із злиднів, діставав більш оплачувану роботу. А опинившись на керівних неоплачуваних посадах у Капелі, він знову перейшов на малооплачувану працю, лише б тільки мати більше вільного часу для потреб колективу. А Капела розрослася у велике підприємство, яке вимагало платного штату. Та заощаджень у Капели не було, а працювати задарма охочих не знаходилося — не вистачало патріотизму й жертвенності для загального добра. Один тільки Петро Гончаренко виявився справжнім Лицарем української ідеї — обійняв кілька неопла-

чуваних посад і тягнув їх як усердний віл, нікому не скаржачись, ні на кого не нарікаючи, тягнув... як послану Господом Богом ношу.

Утім, послухайте і цю сповідь Петра Федоровича:

— На мою голову звалився такий непомірно важкий і все ж, зізнаюся щиро, почесний тягар тримати життєздатною Капелу. Ніде правди діти, між керівництвом і членами колективу, а то й окремими групами капелян виникали дуже часто конфлікти, непорозуміння, брала гору в декого амбіція — і колектив опинявся на межі загибелі. І я тоді вмовляв, переконував, волав до совісті, нагадував про патріотичні почуття, обов'язки.

Допомагало мені утримувати на плечах цей солодкий тягар, що я був одружений, але не обтяжений родинними обов'язками, мав дружину-вчительку і сина-інженера, з якими побачився заледве не через п'ятдесят літ. А міг би вчинити й інакше, як тисячі, — вдруге одружитися, влаштувати свій холостяцький побут, мати родинний затишок. І що ж то за життя — мати сім'ю й ніколи не бачитися з нею?! Чи виправдана така вірність?!

І за дружину мені стала Капела, в якій я був головою і адміністратором. А що таке останнє? Це і господарник з великими й малими турботами, це і проблема сценічного вбрання бандуристів, і фінанси, і пошуки спонсорів, і випуски реклами, платівок, касет, і гастролі... Все це лежало на мені. І я організовував гастролі Капели по світах, намагався владновувати справу так, аби наші концерти проходили в найбільших залах Європи, Америки, Англії, Австралії, де слухали б нас не лише українці, а всі люди, які люблять музику, хороше мистецтво. І це мені вдавалося. На наші виступи були лише похвальні рецензії. Але скільки це мені й колективові коштувало сил і здоров'я, аби Капела трималася постійно в формі?!

І не забуваймо при цьому, що капела утримувалась на ентузіязмі, підтримці людей доброї волі, власне на патріотизмі української громади, що всі оті концерти, випуски платівок, касет реклями ніколи не давали жодних прибутків, навпаки, приносили збитки, хоч самі концерти відбувалися при заповнених залах і мали величезний розголос, що всі оті поїздки по Європі, Америці — за власні кошти і в рахунок відпусток. А не працювати капеляни ніколи не могли і не зможуть, бо знають, що справжня творчість не була й не буде прибутковою. І цю ідею вкладав у голови капелян Петро Гончаренко: сам ставив своє життя на вівтар служіння Капелі й інших побратимів змушував чинити так само.

Аби хоч трішечки залатати дірки, "заворожити біль", піднести настрої колективові, посіяти віру у власні сили й можливості, Петро Федорович розпочинає видавати всілякі реклями, проспекти, писати на всі боки зливи листів — і їхня химерна порожня, як бубон, каса не тільки позбувається недобору, а й раптом поповнюється долями... Просто фантастично! Однак не надовго каса та повна — того вигнали з роботи (через участь у капелі траплялися запізнення на місце праці, а то й прогули), того травмовано по дорозі на співанки чи зі співанок, в того трапилося горе в

родині — і Петро Федорович першим поспішав на допомогу капелянові! "Має ж травмований духовно чи фізично знати, що тут, у колективі, його найближча рідня!" — міркував собі. Він навіть не здогадувався, як це позитивно позначалося на самопочутті капелян, як гуртувало їх.

Безперестанно шарпаний, постійно на натягнутих, як струни, нервах, Петро Федорович якимось не витримав — піддався спокусі диявола:

— Я раз був пробував кинути хоча б на два місяці адміністративну роботу і вирішив попрацювати над собою. Чому інші все можуть, а я — ні? І кинув, — з гіркотою і покаянням у голосі каже мені Петро Федорович і пояснює: — Вірите, по двадцять годин на добу займався собою — і такий поступ зробив і щодо гнучкості й слухняності мені голосу, і щодо вдосконалення моєї "полтавки", в основу якої лягла конструкція зінківської бандури, що дозволяє грати і київським, і харківським способами. А я ж хотів бути і бандуристом-солістом, і педагогом, бо ж почав викладати бандуру в Мистецькій школі, в літніх таборах для молоді, адже я педагог за фахом, учитель...

Розповідаючи мені все це, Петро Федорович неначе вибачався за власну слабкодухість. Але ж її не було, бо лише на тимчасово зважився був полишити неоплачувані посади. І саме за ті два чи три місяці каторжної праці над собою він знову взявся за вдосконалення свого голосового апарату. Консультувався у детройтських педагогів з вокалу, запровадив щоденні вправи на вирівнювання реєстрів, опановував дихання під час співу, підібрав собі гами на зміцнення верхнього й нижнього реєстрів. І сольфеджував, сольфеджував, контролюючи себе на кожному кроці. Заховавшись від світу в "Діброві", затишному куточку природи, що за 50 км від Детройта, усамітнівшись, він давав волю співові. Щоправда, надокучували йому відпочиваючі: зачувши його красивий тенор, що пробивався крізь мури й шибки приміщення, вони стукали в двері, благали, просили, аби щось їм заспівав. Та він не реагував.

У процесі навчання він значно розширив свій кобзарський репертуар, вдосконалив техніку гри на бандурі й довів її до віртуозності. Коли згодом всесвітньовідомий бандурист Василь Ємець почув його гру, то змушений був визнати за ним першість бандуриста-інструменталіста з-поміж кобзарів діаспори. Свій пісенний ужинок Петро Федорович поповнив "Думою про Богдана Хмельницького", козацькими, стрілецькими, ліричними, родинно-побутовими, жартівливими, релігійними піснями. Тоді ж він, очевидно, під впливом свого побратима по ремеслу Зіновія Штокалка, визначного кобзаря, на Україні, на жаль, ще мало знаного й недостатньо поцінованого, вдався і до спроб накладання свого голосу на голос, коли хотів домогтися епічного а чи гуртового звучання пісні. Цю ідею він невдовзі зреалізував під час запису довгогральної платівки-гіганта "Козак Мамай", на якій захоплюють інтерпретації в такий спосіб двох перлинок — "Дозволь мені, мати, криницю копати" та "Ой, гиля, гиля, гусоньки, на став". На тому ж дискові чарівно звучать "Ой, ішли наші славні запорожці", "Гей, у мене був коняка", "Забілили сніги білі", "Тече вода в синє море...", "У місяці линні", "Удовицю я любив"... і ряд

інших композицій.

Рухало ним два почуття: особисте — побачитися з дружиною, сином, невісткою, внуком Петром, в честь його названим, і громадянське, патріотичне — все зробити, що в його силах, аби допомогти визволити Україну з комуністичної неволі, наблизити її незалежність. Що такою Україна стане — він свято вірив.

Звичайно, Петро Федорович не плекав жодних надій на з'єднання з родиною. І все ж зберігав вірність дружині Галині, оту лебедину вірність, про яку всі марять, але на яку здатні лише одиниці — ті ж таки фанатики ідеї. Ця його подружня вірність витримала найтяжчі випробування і обернулася легендою, своєрідною піснею "Про лебедів" на музику Григорія Китастого, яку пристрасно виспівував Петро Федорович у концертах разом з Капелою. А можливо, символом йому була інша пісня-романс на слова Михайла Старицького "Ніч яка, Господи, місячна, зоряна...", в якій є і такі слова:

Я ж тебе, вірняя, аж до хатиноньки
Сам на руках віднесу...

І чи не ця його лебедина вірність тримала на світі й додавала снаги до життя? І взагалі, звідки все це в нього — запитую і чую у відповідь:

Так, він мав мету, святу, патріотичну — і це його кликало йти вперед, бо десь там, ген на видноколі, зорили йому ідеали незалежної України, віддаленої від нього тисячами й тисячами кілометрів.

І він переміг! Непомітно поборовши чвари, інтриги, амбіції, Петро Федорович зцементував капелян у монолітний колектив однодумців, створив по суті своєрідну характерницьку Запорозьку Січ із міцною рукою влади, дисципліни, де мрійлива героїчна козацька душа розквітла в співі. І він, як Мойсей, повів своїх одновірців за собою... піснею визволяти Україну.

Улас Самчук у вже згадуваному творі про Капелу "Живі струни" наводить вражальні рядки довгорічного скарбничого Капели Любомира Лампіка: "І нарешті король королів адміністрації, безкомпромісний боєць до загину, угольний камінь капели, невтомний, упертий, "герой безумства", — на мою думку, — справжня людина, "муж провидіння", це, без сумніву, Петро Федорович Гончаренко. Фанатик праці, відданаць ідеї "Капела". Милого особистого вигляду, особистого чару, людина, якій годі відмовити. І коли над капелою проносились негоди, бурі й катастрофи, він природно, без пози героя, латав, складав, організовував — і корабель знову випливав. І на мою думку капела бандуристів і Гончаренко — нерозривний організм, живий вузол. Були адміністратори, були мистецькі керівники, були "дирижори", але був один — голова Капели Гончаренко".

Так, був один-єдиний Голова Капели Петро Гончаренко. Він примиряє талановитих, але різних за характерами, темпераментами, силою емоційного заряду мистецького керівника Григорія Китастого і диригента з ласки Божої Володимира Божики — і Капела сягає вищого художнього рівня. Згодом йому вдалося залучити до керівництва Капелою Петра Потапенка, Івана Задорожного, і провали зліквідувались, торжествувала

українська козацька пісня, утверджуючись на планеті.

Та не слід думати, що Петро Гончаренко — це такий собі запрограмований робот, який непоступливо й тупо робить своє. Надії в нього чергувалися з безнадіями, успіхи з поразками, однак ніколи й ніде цей характерник, витязь ідеї не здавався. Це він організував Товариство Приятелів України і відповідно — Товариство Приятелів Капели. Він зробив друзями Капели Український Конгресовий Комітет Америки, Комітет Українців Канади, і З'єднаний Українсько-Американський Допомоговий Комітет, і пресу, і церкву, і різні великі й малі фонди.

”Мати таку мету, бути вірним ідеалам рідного народу і рідної родини, нести тягар насильного вигнання і вірити в добро — це значить ”мати вперту натуру”, — а тому Гончаренко живе в Детройті, обвантажений обов'язками капели, в ролі батька родини, віддаленої від нього глобальними просторами, і в ролі патріота вікової традиції, — співає хвалу подвижництву Петра Федоровича і сам Улас Самчук у монографії ”Живі струни” й додає: — І саме тепер, у ці роки кризи його ідеалу, він складає іспит свого приречення і склав його з честю. Капела була врятована: працював день і ніч без відпочинку і як би там не було, в середині 1953 року у своїй бухгалтерській книзі червоним олівцем він зможе зробити такий підсумок цієї роботи: від початку 1951 року до літа 1953 року, за диригування Володимира Божика, капела дала концертів звичайних 91, чотири репрезентаційні, один добродійний і дванадцять виступів на різних імпрезах. А це значить, що її час не був змарнований...”

Рани Капели заліковані. І наприкінці 1955 року з ініціативи Петра Гончаренка й безпосередньо за його участю відбувається друге велике турне Капели по Америці, Канаді і перше по Європі — Іспанія, Франція, Швейцарія, Німеччина, Данія, Голландія, Англія, Італія. Преса винятково прихильна, а глядачі не завжди заповнювали зали — це знову вдарило по кишені капели, але не по ідеї Гончаренка! Його чарівні листи до друзів і прихильників капели робили своє діло — і фінансові негаразди лишалися позаду.

Бували випадки, що Петро Федорович перебирав на себе навіть місію імпресаріо і успішно самотужки доводив ті чи ті тури до переможного фіналу. Так, скажімо, гастролі по Європі, намічені на початок 1958 року, були відкладені на жовтень, — і за цей час Петро Гончаренко практично зробив неймовірне — дістав необхідні кошти і тура відбулася! Відомий активний український діяч, інженер Андрій Кішка з Бельгії в своїх судженнях однозначний: ”На протязі мого ділового контакту з Капелою я переконався, що без Петра Гончаренка Капела перестала би діяти, або то і цілком завмерла б. Він лишає свою заробіткову працю на тижні, на місяці і без заплати посвячує всі дні і ночі справі підготування виїзду Капели за океан”.

— Оглядаючись на пройдений шлях, що можете сказати? — запитую в свого співрозмовника.

— Скажу відверто: я тяжко працював на Капелу, прислужився їй, як тільки міг. І це відзначають всюди, коли йдеться про наш колектив. Я

всім вдячний за це. Не хочу перебільшувати, але це правда: я зберіг Капелу. Перед усім світом — Америкою, Канадою, Європою, Австралією демонстрували нашу козацьку пісенну культуру, ми відкривали світові наш поетичний народ, його душу і ставили за завдання демонструвати себе як високо-культурну націю.

— У мене було багато ментів гордитися Капелою, інакше я не повинчав би свою долю з нею. І все ж... Не забуду відзначення 150-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка в Монреалі 20 березня 1964 року в залі Палацу Мистецтв, де було близько чотирьох тисяч слухачів. У Канаді, провінції Квебек, були саме тоді сепаратистські настрої французів, але коли почули Капелу, зачарувалися нею. Її виступ проходив під овації залу. Мер міста виголосив зворушливу промову, зазначивши, що якби Квебек мав такого поета, як український Кобзар, і таку Капелу бандуристів, він би давно вже здобув свою самостійність.

А трьома місяцями пізніше того ж таки 1964 року Капела була в центрі величного мистецького свята в Вашингтоні з нагоди відкриття в місті пам'ятника Т. Г. Шевченкові. На ньому з промовою виступив Президент США Двайт Д. Айзенхауер. О, як тоді урочисто лунала у виконанні Капели пісня "Гей, злітались орли"! Як хвилювали людські серця Шевченкові пісні, що їх Капела виконувала, як, здається, ніколи, піднесено! Адже до міста злетілося понад шістдесят тисяч українців зі всіх куточків світу. Високе небо Вашингтона і під ним гомоніли-рокотали наші бандури, засвідчуючи, що Україні бути, але треба боротись, щоб досягнути ідеалу свободи, незалежності. Яку віру людям давала тоді наша Капела!

Я весь час дбав за кожен успіх Капели, боляче переживав усілякі негаразди, непорозуміння між окремими членами колективу. Я вдячний долі, що вдалося зберегти Капелу, що діждалися найщасливіших днів — приїзду в Україну, яку мимоволі залишила вона 1942 року. Причому ми потрапили на рідну землю напередодні історичного і доленосного референдуму 1 грудня 1991 року.

— І як вас, Петре Федоровичу, привітала Україна? І чи не боялися їхати? — цікавлюся.

— Ми добре були поінформовані про ситуацію в Україні, зокрема в південних і східних її областях. Хвилювалися дуже. І все ж як належне приймали оплески слухачів Львова, Тернополя, Івано-Франківська, Чернівців і навіть Києва. Однак нас застерігали, що навряд чи підуть наші концерти в Донецьку, Запоріжжі, Дніпропетровську, Кривому Розі, Харкові, Луганську. Та сталася приємна несподіванка, саме в цих містах нас приймали зі сльозами на очах. І ми від розчулення пробудження патріотичних почуттів у серцях цих людей, витирали сльози щастя, бо вірили, що вони проголосують за незалежну Україну. І проголосували!

І двома роками пізніше нас так само прекрасно приймали в Криму, якому так бракувало справжнього слова про Україну, бракує правди про наш народ, його історію, культуру. Там потрібна велика робота розуму й серця — і тоді поступово шовіністична істерія вгамується — і правда перемаже!

Ми щасливі, що над Капелою зависла Божа благодать — і ми опинилися на знівеченій, але духом нескореній Україні, і хай трішечки, а все ж допомогли їй стати незалежною. А скільки літ ми про це мріяли! І молилися за неї Богу там, на чужині! Пісні її, заборонені комуністичним режимом, розсївали по всьому світі. Тепер ми їх співали на Заході й Сході, на Півдні України вільно й розкуто. Їх прийняли всюди з розумінням і головне — із вдячністю.

Уже задля того, щоб Капела хай навіть через 50 літ опинилася на рідній землі в незалежній Україні, мені, всім нам членам Капели бандуристів імені Тараса Шевченка, варто було жити, страждати й співати!

Українська Капела бандуристів імені Тараса Шевченка житиме й співатиме, доки живі на чужині наші національні душі. Вона й зараз регулярно проводить співанки, виступає, готується до відповідальних гастролей. Ми щасливі з того, що нам сам Бог послав по смерті Григорія Китастого чудового художнього керівника Володимира Колесника, професіонального майстра хорового співу, ерудита в музичному мистецтві, безмежно закоханого в свою справу й великого патріота України, поборника національної ідеї.

— Ну, а ви, доволі поважний за віком чоловік, котрий віддав усього себе Капелі, є її Почесним Президентом, чи не думаєте про заслужений відпочинок? — цікавлюся.

— Званням Заслуженого Артиста України за вашим клопотанням мене відзначило Міністерство культури України в грудні 1992 року, за що я йому складаю щире подяку. Цю почесну відзнаку України нам надано двом — мені і Петрові Китастому — так постановив колектив Капели, коли вирішував, кандидатури для нагород. Отже, я вже заслужений. А про відпочинок — облиште! Як повнив свої обов'язки в Капелі, так і повню. Я не можу жити без обов'язків жодного дня! — твердить хвилиною емоцій Петро Федорович. — Звісно, якісь функції поступово передаю молодим — хай учаться господарювати, бо Капела наша — складний організм, адміністраторська робота вимагає сталених нервів, залізної волі й витримки. Я привчаю молодих економно і з головою господарити, крутитися й викручуватись — інакше життя зіре й попемеле. А праця для добра Капели, а отже й України — що може бути в житті почеснішого над неї?! Нам потрібна надійна зміна, яка б тут услід за нами продовжувала й розвивала далі кращі традиції Капели.

— А поза Капелою чим ви займаєтесь? — радий сплескові емоцій, напосідаю далі на пана Петра.

— Капелою! — чую у відповідь. — У Капели — величезне листування, впорядковую її архів, зав'язую нові контакти, організовую концертні виступи. І багато зусиль тратим на випуски платівок, касет, релями, афіш... В моїй роботі немає початку й кінця. А ще ж займаюсь самовдосконаленням, бо не дарма кажуть: вік живи — вік учись. Отож учусь, багато читаю вночі, передрукую різні матеріяли. Маю й хоббі — потужний дорогоцінний телескоп, який сам зладнав. Люблю спостерігати за нічним, усіяним зорями небом, місяцем, планетами — і такий незнаний

захоплюючий світ постає в об'єктиві телескопа! Фантастично! Іноді збираю біля себе цікаву до астрономії молодечу. Їй і заповідаю цей свій телескоп. Може, з когось виросте астронавт, сяде колись на Меркурії чи Юпітері і згадає, як колись із дідом Петром спостерігав життя планет?... А ще фітотерапія мене манить, бо ж хочеться жити при здоров'ї, повноцінно, цілеспрямовано. До останнього подиху мушу бути корисним Капелі, Україні. Інакше навіщо жити?! Як на мене, на світі людину тримають три речі — любов, патріотизм, відданість ідеї, в яку увірував. Цим і живу.

— Допомогти патріотам України, які опинилися в біді, хіба це не святий обов'язок перед власною совістю? І чи треба про це багато говорити? Коли над Україною пронісся чорнобильський смерч, ми в Детройті, Мічігані організували названий вами Комітет. Спочатку цю допомогу надсилали на Київ, та невдовзі дізналися, що потрапляє вона не завжди в чисті руки, отож останнім часом вдалися до конкретної, адресної матеріальної допомоги багатодітним родинам, самотнім нужденним старим, інвалідам, зубожілим інтелігентам. Щиро радіємо, доставши вісточку, що наша допомога підтримала патріотів у скруті. Обіцяємо їй надалі продовжувати цю благодійну діяльність і просимо не вбачати в цьому чогось принизливого. Ми сподіваємося, що невдовзі розтерзана Україна стане на міцні ноги — і тоді потреба в нашій допомозі відпаде. Дай, Боже, діждатися того щасливого часу!

— І за це, Петре Федоровичу, вам і вашим сподважникам по клопітній безкорисливій праці на благо України щире спасибі від усіх, хто вашу підтримку звідав на собі! І ось дивлюсь на вас і не вірю — невже ви на порозі 85-річчя? Чи звідуете цей тягар літ на собі?

— Аніскілечки! Роки хай собі біжать — рахувати їх ніколи, в мене роботи багато. Я хочу ще пожити для незалежної України, якомога більше їй прислужитися. Я їй, — так почуваю, — ще потрібний. А раз потрібний — мушу на неї працювати! щодень, лягаючи і встаючи, я молюсь і кажу: Будь благословенна, Україно! Я з тобою, ти — в мені!

Отакий він, Петро Федорович. Кращого Україні й не треба! Привітай, рідна земле, з 85-річчям свого сина-патріота і побажай йому багато літ!

Нарешті, хоч одного відзначили за життя, а то відзначають після смерти.

Микола Кагарлицький,
письменник, мистецтвознавець,
лауреат премії імені Павла Чубинського.

ЙОРЖ КОНОН ПЕТРОВИЧ

(1898-1963)

”Славився як бандурист...”

(Сестра про брата)

Йорж — відомий кубанський кобзар першої половини ХХ сторіччя, артист хору й симфонічного оркестру Кубанського козацького війська.

Батько — Єржов Петро, мати — Чернова-Книш.

Предки К. П. Йоржа переселились на Кубань в числі козаків-запорожців у 1792 році. Йорж — їхнє козацьке прізвище. Указ Петра Першого від 1820 р. про заборону української мови мав безпосереднє відношення і до ”еволюції” прізвищ нащадків козацтва. В 20-их роках нинішнього століття, однак, навіть в українських школах, де навчались сестра Ніна і брат Павло Конона Петровича, їхні прізвища писали відповідно Йоржівна і Йоржів.

Майбутній музикант народився в багатодітній сім’ї: мав чотирьох сестер і п’ять братів: Софію, Галину (1907), Марію (1908), Ніну (1918) та Максима (1901), Олександра (1903), Івана (?), Тихона (1911), Павла (1914). Конон був третьою дитиною у подружжя Йоржів. Його дитинство пройшло в станиці Афібській. Пізніше малоземелля змусило батьків переїхати в станицю Челбаську Канівського району.

Восьмирічним хлопчиком Конон пішов до станичної початкової школи, де встиг закінчити тільки першу класу. З Катеринодара прибув регент військового хору Кубанського козацького війська Концевич Григорій Митрофанович для відбору голосистих і музично обдарованих хлопчиків у хорову школу. З двох обдарованих учнів школи відібрали Конона Петровича. Збереглась велика групово фотографія, передана Ніною Петрівною в 1988 р. в Челбаський краєзнавчий народний музей (засновник Бешлега Павло Іванович), на якій серед співаків хору і юний Конон Петрович. Підпис на фото: ”Кубанській Війсковой певческой хорь. 1906 г.”. В центрі Концевич Г. М. і Стрекозов Іван Степанович (завідуючий військовим співацьким хором в 1903-1908 рр.).

Військовий козацький хор і симфонічний оркестр Краснодару, куди прибув Конон Петрович, через п’ять років мали святкувати свій столітній ювілей. За цей час вони ”...безсумнівно, дали музичну підготовку великій кількості козаків, а тому, як музично-навчальні установи, мали і мають велике виховне значення”; задовольняючи естетичні потреби війська і населення, вони відігравали роль і як установи музично-художні.

”Наші предки-чорноморці, які створили військові хори (тобто хор і оркестр — О.Н.), безперечно, заслуговують на визнання і глибоку вдячність своїх нащадків. Вони правильно зрозуміли і оцінили виховне значення музики і співу для козацького населення і влучно зауважили властиву

природі козака чорноморця любов до них... Природі кожної людини, а українцеві особливо, дорогі, зрозумілі і приємні музика та співи.

За своє столітнє існування військові хори випустили не одну тисячу цілком підготовлених музикантів і співаків, які, повернувшись додому, не залишали своєї улюбленої справи і продовжували її в станицях, збираючи навколо себе любителів музики і співів та створюючи невеликі оркестри і співацькі хори, що є зараз майже в кожній станиці.

Якщо в далей від нас суворий час визнавалось виховне значення військових хорів, то зараз їх значення є безсумнівним і очевидним”.

У школі військового хору і в хорі безпосередньо Конон Петрович одержує загальну й музичну освіту, проходить високопрофесійну школу хорового й сольного співу, засвоює величезний репертуар хору з українських пісень. Опановуючи гру на кількох музичних інструментах симфонічного оркестру.

Конон Петрович вперше почув гру на бандурі в Катеринодарі, уже будучи артистом симфонічного оркестру. Про це кубанський бандурист Безщасний Конон Петрович (1884-1967) в листі від 10 квітня 1966 року авторові цих рядків писав так: ”На ювілейні урочистості в день народження Т. Г. Шевченка в школи міста запрошували одного з визначних кобзарів Наддніпровщини (називає він Кожушка Григорія Семеновича (1880-1923)), а деякі хлопці з оркестру слухали концерти кобзаря і захоплювались. В числі ”хлопців” Безщасний називає: Діброву Зота Андрійовича (ст. Пашківська), Діброву Савку (ст. Пашківська), Йоржа Конона Петровича (ст. Челбаська), Жарка Степана Сергійовича (ст. Канівська), Шеремета Івана (ст. Іркліївська).

Поскільки в списках оркестрантів за 1911 рік Діброва З. А. та Жарко С. С. не числяться, то можна з ймовірністю допустити, що зустріч з бандурою в Конона Петровича відбулась уже раніше, тобто до 1911 р. Але кобзарська традиція на Кубані має своє давнє коріння, бо ”українські козаки в годину війни були воїнами, у мирний час — поетами і музикантами. ...Запорожці дуже любили і поспівати, і пограти, і потанцювати. Грالی запорожці на усіляких музичних інструментах — кобзах, лірах, скрипках, ваганах, басах, цимбалах, козах, сопілках: ”одне слово, що в руки попаде, на тому й грали”. Та з-поміж усіх музичних інструментів найулюбленішим, а тому й найпоширенішим була у козаків кобза” (Д. Яворницький. З української старовини. К., 1991).

Безперечним є той факт, що й музичні традиції в числі інших перемандрували з козаками з Запоріжжя на Кубань.

Про своє захоплення від мистецтва співу і гри на бандурі Безщасний К. П. описує так в листі від 2 жовтня 1965 року до письменника Шаповала Івана Максимовича — автора знаменитої книги про Дмитра Івановича Яворницького (1855-1940) ”У пошуках скарбів”: ”...Коли я підійшов до кобзаря ближче і став, то він сказав: ”А тепер я вам виконаю історичну думу про Морозенка”. І коли він почав грати, а потім і співати, то з перших же звуків кобзи і слів у мене захопило дух. У мене чомусь стало підніматись на голові волосся. Я впився всією істотою в цю нечувану

чудову музику й слова. Я всотував в себе все, що звучало в мої вуха, а коли він доспівав до слів

”Вони ж його не стріляли,
У пень не рубали.
Вони з нього молодого
Живцем серце виривали...”

то у мене, мов горох, полились сльози. Мені було тоді (вже) 22 роки. Ні від якої музики я ніколи не плакав, а тут (в мене) полились гіркі сльози...”

Не буде жодним перебільшенням сказати, що враження від гри й співу незрячої кобзаря на Безщасного К. П. було типовим для всіх ”хлопців з оркестру”, в тому числі й для Конона Петровича. І не дивно, що всі вони стали бандуристами, пристрасними популяризаторами кобзарського мистецтва. Наприклад, Діброва З. А. та Безщасний К. П. стали видатними кобзарями-бандуристами, які все своє творче життя грали й співали людям, дбали про розвиток кобзарства в Україні. Зот Андрійович в 20-х роках створив навіть свою ”Школу гри на бандурі”, на жаль не видану. Безщасний — виконавець, організатор і керівник гастрольного ансамблю кобзарської студії при педучилищі станиці Полтавської, у 1929 році грав самому Д. І. Яворницькому в його музеї, і його мистецтво одержало високу оцінку вченого. Цю зустріч з фотографічною точністю описав Шаповал І. М. в нарисі ”Гість з кобзою” (”В пошуках скарбів”. Київ, 1965 р., стор. 119).

Жарко С. С., засновник і художній керівник Канівської чоловічої капели бандуристів (1929-1943), виховав цілу плеяду талановитих кобзарів Кубані, стимулював виготовлення бандур місцевими майстрами (Гусар Григорій Іванович, Смолка Прокіп Миколайович), сам мав чотири бандури, якими віртуозно володів...

В числі колег-оркестрантів десь придбав бандуру і Конон Петрович. Не виключено (а це стверджує й Безщасний), що це була модель Корнієвського Олександра Самійловича (1889-1988) — найвидатнішого бандурного майстра України. (Після цієї дати Майстер вводить в діятонічний звукоряд полутони.) Ця бандура, як згадує Ніна Петрівна, була ”стара-престара, старовинна-престаровинна”. Мала дерев’яний футляр (О. С. Корнієвський робив бандури з футляром). Згодом сестра пошила чохол з брезентової тканини. Що інструмент був діятонічний, стверджує й такий факт: коли брати вчив сестру грати (”Вже граю лише чотири пісні і зараз дуже шкодую, що немає інструменту. Чого я не попросила в нього бандуру, коли він востаннє гостював у 1962 році?”), то зауважував, щоб вона при виконанні мінорних пісень змінювала висоту певних струн.

Той факт, що бандурист все життя грав на своїй першій недосконалій бандурі, свідчить про те, що він, очевидно, в частині свого репертуару дотримувався старосвітської школи гри, яка в основі своїй несла і оберігала давню українську народну музику з її архаїчними діятонічними ладами та ще про те, що основне емоційно-смісловне навантаження відводилось голосу і слову, інструмент ніс акомпануючу і колоритну функцію.

В кого і коли почав вчитись грати Конон Петрович — не з’ясовано.

Ймовірно, що він, як і його колеги, будучи освіченим музикантом, опановував техніку гри на бандурі самотужки, почасти наслідуючи гру Григорія Кожушка, яку неодноразово спостерігали, а також частково запроваджували фортепіянную техніку, як це робив Жарко С. С. "У нього була фортепіянна техніка гри", — стверджує син кобзаря Андрій Семенович Жарко (1902 р. нр.).

Відомо нам і про сольні виступи К. П. Йоржа. Один з них був у 1919 році. Кобзар давав концерти в станиці Канівській, у вищому початковому училищі, де його слухав Лазаренко Семен Семенович (1897-1985) — майбутній бандурист, старший з трьох славних братів Лазаренків (Семен, Володимир, Дмитро), які були одними з ініціаторів створення Канівської капели бандуристів, учень і соратник керівника капели — Жарка Семена Сергійовича (1837-1943). Платний концерт Конона Петровича справив на Лазаренка-старшого таке сильне враження, що він тоді ж вирішив будь-що-будь — стати кобзарем. (Свою заповітну мрію почав здійснювати в 1923 році, навчаючись гри в Жарка С. С. і з тих пір не випускав кобзу понад 60 літ!). З цього можна судити про вплив мистецтва Йоржа на аудиторію.

Завдяки бандурі доля часто зводила Конона Петровича з визначними діячами культури й мистецтва, з громадськими і політичними діячами країни. Ці зустрічі, як і незабутні сольні концерти, розгубились з плином часу на довгих, щасливих кобзарських дорогах. Але одну з них зберегла вдячна людська пам'ять...

В 1937 році в оперному театрі столиці Казахстану Алма-Аті проходив концерт Республіканської олімпіади. На ньому виступив Український хор середньої школи № 1 міста Мартук Актюбінської області. Диригувала хором його засновник і художній керівник Орлівна Галина Іванівна (1895-1955). Хор вразив і членів республіканського журі і небуденну столичну аудиторію. На сцені буяла всіма барвами веселки далека і до болю рідна Україна Конона Петровича. І не встигла впасти завіса (виступ хору Орлівни був заключним), як він уже був за кулісами. Галина Іванівна в горезвісні часи Сталіна і Ягоди була репресована і вислана за межі України, працювала в школі викладачем російської мови й літератури, організувала і вела український драматичний гурток і хор. З її вихованців-аматорів вийшло немало визначних музикантів і акторів сцени, а один з них Віктор Пономаренко навіть був директором драмтеатру в Свердловську...

Митці зразу ж порозумілись, подружили і на другий же день влаштували творчу зустріч бандуриста з хором. Конон Петрович, був у захопленні. Давно уже бандурист не мав такої вдячної аудиторії. Імпровізований концерт тривав понад годину. То грав і співав митець сам, то акомпанував хору, то під його супровід співала Галина Іванівна, то стихійно створювались дуети ("Та куди ідеш, Явтуше" — Конон Петрович і Галина Іванівна), тріо, малі ансамблі, а потім всім захотілось потанцювати українські народні танці (які були в програмі хору) під бандуру. А скільки було сміху, радості, вигадок: розігрувались цілі сценки, шаржі,

скетчі, деклямувались гуморески. Хтось деклямував гуморески Степана Руданського, а від листа султана Ахмету III в переспіві поета всі аж за животи брались, хоч не раз його слухали. А тут!.. Уривок з поеми "Гайдамаки" Т. Г. Шевченка Галина Іванівна читала — всі це зрозуміли — Конону Петровичу. В обох на очах бриніли сльози...

Він був зворушений і щасливий. Це був один з найкращих днів в його житті. І, мабуть, ніде так гостро не відчував він і радість, і тугу за рідним краєм. Восідав на почесному місці (на покуті, як кажуть в Україні), і в своєму козацькому костюмі уособлював для юної аудиторії гетьмана України. Тільки й того, що в руках була не булава, а бандура!

На одностайне запрошення всього хору і його керівника, яка стала для нього ніби сестра, він приїздив у Мартук. Свято повторилось. Повторилось декілька разів: перед учнями школи і перед жителями райцентру...

Проводжали в Алма-Ату дорогого гостя не лише всім хором, який, до речі, в столиці одержав найменування імені Тараса Шевченка, а й всією школою. Задарований квітами, переповнений щастям артист назавжди залишив ще один куточок своєї кобзарської долі, щоб більш ніколи до нього не повернутись. Але в серцях тих, хто його бачив і слухав, навечно лишалась краплина його великого, невмирущого Кобзарського Мистецтва!

Взявши раз в руки кобзу, він не випускав її до кінця своїх днів. Грав на ній скрізь і завжди, від оперної сцени до станичної вулиці. "Виступав у станиці, де запросять. Приїде було на канікули, і гукають люди. І мама казала: "Був частим гостем з бандурою в станичників", — згадує сестра.

Репертуар митця воїстино був колосальним. Як музично обдарований підліток, він засвоїв безліч українських народних пісень ще в станиці в дошкільному віці. В Катеринодарі в Кубанському військовому хорі репертуар був майже виключно українським. Тут він опановував його не лише кількісно, а й засвоїв високохудожню професійну інтерпретацію кожної виконуваної народної пісні зокрема, що згодом так щедро використовував у своєму сольному виконанні.

В станичній хаті Йоржів ще донедавна зберігались шість збірників українських народних пісень Г. М. Концевича з репертуару Кубанського хору подаровані Григорієм Митрофановичем своєму талановитому і перспективному учневі. Конон Петрович свято зберігав їх, пишався ними як пам'яттю про свого великого вчителя. З них він постійно поповнював свій репертуар так, як і з інших джерел: від колег-кобзарів та з народних уст.

Катеринодар на початку нинішнього сторіччя був типовим українським містом. Народ в ньому розмовляв виключно українською мовою, на вулицях вечорами молодь співала українські народні пісні. Отже, і тут було в кого вчитись Йоржу, і було кому його слухати...

Виняткова музикальність, гарний сильний тенор з багатотембральною звуковою палітрою, сплав народної й професійної манери виконавства, глибоке індивідуальне осмислення і відчуття неповторності художнього образу народної пісні лежали в основі виконавського стилю кобзаря, яким

він так щедро обдаровував свою аудиторію слухачів.

З його репертуару сестра згадує всього декілька пісень: "Взяв би я бандуру"

Взяв би я бандуру
Та й заграв, що знав.
Люди скажуть здуру
Бандуристом став.

"Закувала та сива зозуля" П. Ніщинського, "За гори сонце закотилось" — слова і музика бандуриста зі станиці Сіверської Чобітька Романа Павловича (1896-1974), "Летіла сорока" — українська народна пісня.

Та й цей малий перелік виконуваних творів стверджує багатогранність репертуару кобзаря: тут і народна пісня, твір національної клясики, пісня композитора-аматора кубанського регіону...

Немало факторів впливало на формування світогляду і громадських інтересів кобзаря. Це і станиця Челбаська, і столиця краю Катеринодар-Краснодар, де провів кращі літа Конон Петрович.

Челбаська, одна з тридцяти восьми історичних козацьких станиць, була типовим вогнищем української народної культури, яка в своїх глибинах зберігала і плекала козацький дух запорізького лицарства.

Та чи не вирішальну роль у становленні особистості Конона Петровича відіграла сім'я, в якій він народився і виріс. Його батько Петро Іванович був людиною передових прогресивних поглядів, піклувався про громадське життя, про культуру й добробут станиці. Перед революцією разом з станичником Волошиним були відповідальними за будівництво школи...

Один з братів — Олександр Петрович — був завзятим театралом і видатним на той час актором-аматором. Про це згадує не лише сестра Ніна Петрівна, а й староста сучасного фольклорного хору станиці Кулик Марія Іванівна.

Станичний аматорський театр з 1917 року очолює Скворець Іван Максимович.

Драмколектив користувався величезною популярністю не лише в своїй станиці, а й за її межами. Був частим і бажаним гостем в інших населених пунктах краю. Найбільшого розквіту він досягнув за період 1917-1929 років, тобто до початку колективізації на Кубані. В репертуарі аматорського театру була виключно українська класична спадщина. І не було випадковістю, що домашня бібліотека Йоржів налічувала багато книг з української драматургії. А взагалі, як свідчить Ніна Петрівна, вся їхня велика сім'я, до речі, як і багато інших родин станиці, кохались в українській книжці. На полицях домашньої книгозбірні стояли книги Лесі Українки, Нечуя-Левицького, "Хома Гордіїв" Максима Горького та "хатина дяді Тома" М. Бічерстоу в перекладі на українську мову, українські пісенники, декламатори та багато інших українських книг. Серед них на особливу увагу заслуговують три видання "Кобзаря" Т. Г. Шевченка. Це одно з найперших видань 1840 року: "Кобзарь. Т. Шевченко. Санкт-Петербургъ. 1840. В типографії Е. Фишера". Друге: "Т. Г. Шевченко.

Кобзарь (с портретом). Издание редакції журналу "Киевська старина". Київ. Типографія Імператорського університету Св. Володимира. 1899". І третій примірник, який якимось чудом встиг потрапити до приватної бібліотеки, — це ювілейне видання Кобзаря Тараса Шевченка, яке появилось у столиці Чехословачії, Празі, в 1941 році в українському видавництві "Пробоем" за редакцією, втупною статтею і поясненнями університетського професора, доктора Леоніда Білецького з мистецьким оформленням Роберта Лісовського.

Наявність у бібліотеці лише цих трьох унікальних видань Т. Г. Шевченка переконують в цінності книгозібрання Йоржів.

На сьогодні нічого з книг не залишилось. Є лише (і це вже четвертий) "Кобзар" Шевченка, 1957, Київ. Примірник знаходився в станичній бібліотеці за номером 17757, якого Ніна Петрівна обміняла на якусь російськомовну книжку.

В сім'ї свято шанувалася рідна українська мова, яку всі дуже любили. Нею писали листи, діти деклямували на сцені, а Ніна Петрівна завжди деклямувала Т. Г. Шевченка ("в якого, як вона говорила, легка мова"), віддаючи перевагу його поемі "Гайдамаки".

В сімейному архіві Йоржів зберігалися фотографії їхнього роду. Але всі вони пропали. Підозру влади викликали не лише фото чоловіків з погонями, а й козацькі костюми. І тому люди вимушені були їх переховувати, переважно закопувати на тимчасове збереження в землю. А коли окремі родини або й цілі станиці висилали "на Соловки" — в Сибір, на крайню Північ, в Середню Азію, то можна легко уявити долю безцінних фотодокументів...

Як було вже вище доведено документально, що Конон Петрович в 1911 році працює в симфонічному оркестрі флейтистом. На цій посаді він перебував до революції 1917 року. Його талант як музиканта успішно розвивався і вдосконалювався. Останні роки він наполегливо готується до вступу у вищий музичний заклад. В 1917 році їде в Московську консерваторію, щоб скласти іспити. Але наростаючі революційні події не дають можливості здійснити йому свій намір. (Не здійснив він його й пізніше.)

Повернувшись в станицю Челбаську, Конон Петрович займається педагогічною діяльністю, працює в школах викладачем музики та співів. Новий вид діяльності дав можливість розкритись ще одній грані його обдарування — педагогічній. Він успішно веде уроки, організовує дитячі шкільні хори, дає концерти в школах, бере участь у різних культурних заходах станиці, часто буває в Жарка С. С. в станиці Канівській, разом музичать, виступають на концертах.

Життя в краю стабілізується. Встановлюється радянська влада. Учителів, як сільську інтелігенцію, залучають до культурно-масової й господарської роботи. Зокрема, їх посилають збирати податки з селян-станичників.

"Не хочу цим грязним ділом займатись!" — сказав Конон Петрович і поїхав знову в Краснодар грати.

Тут він влаштовується на роботу, одружується, включається в громадську роботу, постійно концертує як бандурист-соліст, в клубах і школах міста, близько сходиться з такими корифеями кобзарського мистецтва Кубані як Кузьма Німченко, Михайло Горіх...

В кінці 20-х років занеджує на малярію і за порадою лікарів вимушений міняти місце проживання. Виїжджає в Саратов, де була вакансія в оркестрі театру Опери та балету. Тут довго не затримується, так як місто йому не подобається. Людина півдня, він звик до тепла і сонця, до людей привітних і лагідних... Переїздить в Алма-Ату, де й працює до кінця життя. Як і колись, багато грає і співає своїм.

Немало пройшов життєвих доріг, багато корисного зробив для людей, а славився як бандурист. Нехай же ця коротка розповідь за скупими даними, що дійшли до нас, буде букетом квітів, вдячні пам'яті на далеку могилу чесної людини, патріота України, музиканта, Бандуриста!

Степан Ганушевський.

ТВОРЧИЙ ВЕЧІР Ю. ОЛІЙНИКА У ЛЬВОВІ

Нещодавно у Львівській консерваторії з успіхом відбувся творчий вечір композитора українського походження Юрія Олійника, який проживає у США в адміністративному центрі Каліфорнії — Сакраменто. Львів'яни вперше познайомилися з оригінальним творчим доробком композитора та музиканта, який є учнем відомого піаніста Р. Савицького.

Переважно всі твори у концерті були написані для бандури соло та бандури у супроводі різних інструментів. І таке зацікавлення можливостями цього українського народнього інструменту походить перш за все від Ольги Герасименко — дружини композитора, яка є не тільки фаховою бандуристкою, але й, разом зі своєю сестрою Оксаною Герасименко, пропагандисткою бандурного мистецтва у США та інших країнах.

Ольга Герасименко закінчила консерваторію у свого батька, професора, майстра бандури Василя Герасименка, а пізніше — і асистентування при Київській консерваторії. 1990 року вона переїжджає до США і разом зі своїм чоловіком Ю. Олійником виступає з концертами у багатьох містах Америки та за її межами.

Незважаючи на те, що майже все своє свідоме життя Ю. Олійник прожив у США, у його творах відчувається потяг до української народної пісні.

У першому відділі концерту вперше в Україні був виконаний цикл "Чотири подорожі в Україну" для бандури та фортепіано, який складається з 4-х частин: "Весняний танок", "Обжинки", "Всебарвна осінь" та "Зимові контрасти". Партію бандури виконала Ольга Герасименко — лавреат Республіканського конкурсу бандуристів, а за роялем акомпанував автор — Ю. Олійник. Слухачів вразили емоційна образність та близькість мелодичних зворотів до українських народних танців. Тарас Лазуркевич (лауреат Міжнародного конкурсу ім. Г. Хоткевича) майстерно виконав технічно складний твір — "Сонату для бандури". Приємне враження на публіку справив твір "Українське Різдво", написаний у формі рондо, з використанням тем українських народних колядок. Його виконав студент III курсу Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка — О. Созанський.

Зацікавив слухача і віртуозний твір "Токката" для бандури соло у виконанні О. Герасименко. Досить відрізнялась від усіх інших творів стилістикою "Соната для фортепіано" у 3-х частинах, яка прозвучала в інтерпретації лавреата Республіканського та Міжнародного конкурсів О. Рапіти.

Кульмінацією вечора став його другий відділ, у якому прозвучали два концерти для бандури з оркестром Ю. Олійника.

Перший Концерт О. Герасименко виконала на закінчення Київської асистентури-стажування. А 1992 року заграла його в Америці, вже з Каліфорнійським симфонічним оркестром. У Львові цей твір був виконаний вперше і відразу ж сподобався публіці своєю безпосередністю та щирістю почуттів.

Концерт N 2, присвячений дружині композитора, був написаний на теми її улюблених українських пісень, зокрема "Ой зірву я з рожі квітку". У ньому відчуваються і глибокі душевні переживання, і контраст образної сфери. Це виявилось також і в розширенні групи мідних духових інструментів, і у збільшенні традиційного складу симфонічного оркестру.

Треба зазначити, що вплив американської музики на стиль композитора помітно відчувається у використанні характерних ритмів, гармонічних зворотів, приділенні великої уваги духовним та мідним інструментам.

На закінчення творчого вечора схвильована слухацька публіка довго вітала композитора на сцені Львівської філярмонії...

Маємо надію, що ми не раз почуємо твори Ю. Олійника у виконанні О. Герасименко в нашому старовинному місті, ще не раз згадаємо, що там, за океаном, наші земляки зберігають і продовжують традиції української національної музичної культури.

**Людмила Дума,
член Львівського відділення СКУ**

Юрій Олійник з дружиною Оленою.

ПРО ВЕЧІР ПАМ'ЯТІ ГНАТА ХОТКЕВИЧА "ДЗВОНИ, НЕПОРОЧНА УТІХО!" У ЛЬВОВІ

Нещодавно у Львові, 21 грудня 1994 року, в залі філярмонії відбувся величавий вечір бандури, присвячений великому талановитому сину українського народу Гнату Хоткевичу, який вніс великий вклад у розвиток української культури та кобзарського мистецтва зокрема.

Словом про Гната Хоткевича цей вечір відкрив заслужений діяч мистецтв України, Василь Герасименко, професор Львівського музичного інституту. Вела концерт лауреат Республіканського конкурсу Наталя Самотос. В концерті виступив заслужений артист України Григорій Шумейко, який був автором сценарію та режисером концерту. Він читав уривки з художніх творів письменника, та його вірші, а музику Хоткевича виконували талановиті студенти-бандуристи, вихованці професора Василя Герасименка — Тарас Лазуркевич та Олег Созанський. Концерт тривав майже три години без перерви, але сценарій був зроблений дуже вдало, артисти виступили з дуже цікавою програмою, міняючи концертні строї до українських народних пісень, українських дум, а врешті — до світових клясичних творів і тому публіка все вислухала як на одному подиху і потім люди казали, що давно не було такого гарного бандурного концерту. Всі тексти були органічно пов'язані з музикою, публіка почула багато нового і цікавого про Хоткевича, а хто ще раніше не чув виконавців — Олега і Тараса, то отримали масу задоволення. Бандуристи виконали три думи, пісні на слова Г. Хоткевича, а також інструментальні твори клясиків Букстегуде, Вівальді та Паганіні, твори сучасних авторів — К. Мяскова, Оксани Герасименко, адже мрія Гната Хоткевича була саме, щоб бандура вийшла на сцену саме як повноцінний музичний інструмент, який може промовляти до всіх людей, незалежно від їх національності і мови.

Хочеться процитувати Євгенію Романів, яка зробила допис до газети "За вільну Україну", почувши гру Тараса Лазуркевича. Вона писала, що "...раніше себе не відчувала шанувальницею бандури. Можливо тому, що доводилося чути лише мляве пощипування струн, заглушене співом самодіяльних виконавців. Але коли на сцену вийшов чорночубий, вусатий бандурист в ошатному гетьманському вбранні і плавно торкнувся струн бандури, мені здалося, що звуки виринають не з дерев'яного серця інструменту, а з мого власного. Було таке відчуття, ніби музикант грає на струнах моєї душі, бо вона раптом тьохнула. Напевно, така сила справжнього мистецтва. Ім'я цього бандуриста відтепер запам'ятаю назавжди — Тарас Лазуркевич, бо це він відкрив для мене бандуру. І не

тільки для мене, якщо судити з гарячих оплесків, якими дякувала йому публіка”.

У вечорі прийняла участь дочка Гната Хоткевича — Галина, яка приїхала з Франції. Вона поділилась своїми спогадами про батька.

У своєму листі до директора ”Державної зразкової капелі бандуристів” ще у 30-х роках, де він висловлював свої зауваги і пораду з приводу прослуханого концерту, Гнат Хоткевич писав: ”Ви просили мене, як людину, знайому з бандурою, сказати свою думку відносно вашої капелі. Я з радістю поділюся враженням, яке я виніс, слухаючи Ваш концерт, але прошу дозволу поговорити про недоліки, так як про достоїнства вже багато було говорено у величезній кількості рецензій, і повторювати це, можливо, й не потрібно. До речі, про рецензії. На мене, признаюсь, вони завжди справляють пригнітуче враження. Вже одне то погано, що всі вони стандартно хвалебні; це показує на відсутність уваги і, я би сказав, поваги.

Приїжджає який-небудь третьорозрядний піяніст, скрипаль — про нього говорять, обсуджують його виконання, знаходять можливі плюси, вказують на беззаперечні мінуси, словом трактують серйозно, як музиканта. І тільки про бандуристів говорять завжди одним і тим же поблажливим тоном, яким доросла людина розмовляє з дитиною: — Ах, це ти, серденько, намалювала? Сама? Ах, яке чудо! Знаєш, а ти ж прекрасно малюєш! і т.п.

Оля і Юрій Олійник у концерті в рамках "Віртуози", Львів, 25.V.95.

Не видно в цьому серйозного підходу, не чути слів розумної критики, що допомогала б працювати. Чому? Та тому, що піяніст — це музикант, скрипаль — теж музикант, а бандуристи — це так собі, і ніякої музики там немає.

А між тим я твердо знаю, що й бандура — музика, серйозна музика, з новим звучанням, з новим оформленням...

Але якщо б Гнат Хоткевич побував на цьому концерті, він би залишився задоволеним, бо, можна сказати, що його мрії збулися. Бандуристи виконували твори на бандурах харківського зразка, поклонником якої був Хоткевич. Бандури з прекрасним звуком та оформленням були виготовлені Василем Герасименком, який все своє життя присвятив удіпшенню звучання, конструкції та взагалі — розвитку бандури в Україні. Робляться заходи, щоб американські слухачі також почули гру і спів талановитих бандуристів.

Бандуристки Ансамблю "Чарівниці" з Дніпропетровську.

БАНДУРА В РАМКАХ VI МІЖНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЮ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА "ВІРТУОЗИ" У ЛЬВОВІ, ТРАВЕНЬ 1995 РОКУ

Львів'яни пам'ятають, що в травні вже в котрий раз відбувається справжнє свято музики — Міжнародний музичний фестиваль "Віртуози"! Це вже стало традицією. У фестивалі брали участь зарубіжні музиканти, як от: Масако Езакі (фортепіано, Японія), Фредерік Пеллассі (скрипка, Франція), Росвіта Ломер (фортепіано, Німеччина), Станіслав Скочинський (ударні інструменти, Польща), Астрід Фреліх (флейта, Австрія), П'єрлуїджі Секонді (фортепіано, Італія), Доменіко Ашоне (гітара, Італія), Івлін Гурдон (фортепіано, Франція), Сергій Дяченко (диригент, Італія), Роман Мінц (скрипка, Росія), диригент Фуат Мансуров з Москви, Оля Герасименко (бандура, США); так і вітчизняні: диригент Вікторія Жадько з Києва, Лідія Шутко (скрипка, Україна), Оксана Герасименко (бандура, Україна), а також і колективи: Камерний Оркестр Львівської Філармонії, Квінтет Духових Інструментів (Львів), дует Оксани андрейко та Оксани Рапіти (скрипка-фортепіано), дует скрипки і гобоя — Анна Савицька та Кирило Омельченко, Інструментальне тріо з Німеччини, Плурал Ансамбль з Іспанії, Юрій Башмет і Камерний оркестр "Солісти Москви", вокальний ансамбль "Гама" з Дніпропетровська, Маріупольський камерний оркестр "Ренесанс", Івано-Франківський камерний оркестр, Львівський Симфонічний оркестр, Хорова Капела хлопчиків "Дударик" та камерні оркестри Вищого Державного Музичного Інституту ім. М. Лисенка, "Віртуози Львова" та Галицький Духовий оркестр.

У такому високопрофесіональному музичному святі в 1995 році вперше взяла участь і наша бандура — виконавцями були Оля та Оксана Герасименки. Обидві сестри грали на повнозвучних концертних бандурах конструкції їх батька Василя Герасименка зі Львова. Перший концерт відбувся 25-го травня 1995 року у храмі св. Лазаря, який має прекрасну акустику для камерних концертів. У переповненому залі прозвучали твори Оксани Герасименко та Юрія Олійника у виконанні сестер Олі та Оксани Герасименко, Юрія Олійника (фортепіано), Мирона Bloщичака (най), Катерини Немеш (флейта), та струнного квартету у складі Зоряни Іванів, Ольги Лучак, Людмили Сауляк та Людмили Комар. В цьому концерті вперше у Львові й в Україні Юрій Олійник та Оля Герасименко виконали сюїту для бандури і фортепіано "Чотири подорожі в Україну" (Весняний танок, Обжинки, Всебарвна осінь та Зимові контрасти). Публіка мала нагоду почути бандуру в дещо нетрадиційних тональних та технічних спорудах, поєднану з сучасною фортепіановою фактурою. Дуже тепло

публіка приймала композиторку і виконавицю власних творів Оксану Герасименко. У концерті прозвучали її "Сонячний промінь", "Портрет Парижу", Сюїта N 1 (музика написана для бандури, струнного квартету та флейти і ная), "Фантазії дощу", та пісня на слова О. Бердника "Народи мені, дівчино, сина". Оксана також виконала кілька пісень в іспанській мові, хоча львівська публіка, судячи з оплесків, віддала перевагу українським композиціям. Закінчила Оксана цей концерт твором "Аве Марія" Шуберта, який дуже добре надавався для цієї залі.

Після цього концерту на 7 годину вечора публіка вже попростувала на слідуєчий концерт — в залі філармонії, де під супровід камерного та симфонічних оркестрів виступали різні солісти — піяністи, скрипалі, гітаристи, а між ними знову бандура — на цей раз Оля Герасименко виконувала Концерт Ре Мажор Д. Бортнянського з камерним оркестром, який публіка сприйняла з захопленням.

За кілька днів бандура знову прозвучала в залі Львівської філармонії — в Творчому вечорі композитора Юрія Олійника брали участь провідні бандуристи Львова Тарас Лазуркевич, Олег Созанський, також піяністка Оксана Рапіта. Вони виконували твори Юрія Олійника. А найголовнішою подією цього вечора — було виконання, вперше в Україні, у супроводі симфонічного оркестру під керівництвом Володимира Гарбарука, двох концертів Юрія Олійника, де солюючим інструментом була бандура, у виконанні Олі Герасименко.

Публіку дивувало вміле поєднання бандури з оркестром, а особливо з духовими інструментами. Приємно було почути нашу рідну українську бандуру як вдосконалений інструмент на світовому рівні.

Всі концерти увінчалися неабияким успіхом. Львівська публіка ще раз доказала, що місто Львів не надармо називають культурним та музичним центром західної України. Отож і наша бандура пробиває собі дорогу у світ через це старовинне українське місто.

Дипломант (учасник конкурсу ім. С. Людкевича) Оксана Родак з Чикаго, ЗДА.

Бандуристи у конкурсі ім. С. Людкевича (Торонто, Канада, 1995). Зліва направо: Олена Симонова, Оксана Родак, Мирослав Дяківський (член журі) та Олег Созанський.

Оля і Оксана Герасименко у VI інтернаціональному музичному фестивалі "Віртуози".

РОЗДУМИ ПІСЛЯ КОНКУРСУ ІМЕНІ ЛЮДКЕВИЧА В ТОРОНТО

(29 ВЕРЕСНЯ ДО 2 ЖОВТНЯ 1995 РОКУ)

З 29-го вересня до 2-го жовтня 1995 року в Торонто проходив Четвертий Міжнародний конкурс імени Станислава Людкевича, який відбувався під патронатом Ради Культури Світового Конгресу Українців в рамках Українського Музичного фестивалю. Цей фестиваль був створений ще в 1970 році з ініціативи піяністки пані Марти Кравців Барабаш і під її незмінним головуванням вже 25 років пропагує українську музику в Канаді. Від 1981 року відбулося три конкурси ім. С. Людкевича (1981, 1986 та 1990). Між членами журі були відомі музиканти — піяністки Любка Колесса, Дарія Гординська-Каранович, піяніст і диригент Євген Плавуцький. Серед лавреатів конкурсу різних років — молоді талановиті виконавці з Канади, США та Європи. А в цьогорічному (1995) Четвертому конкурсі вперше мали можливість взяти участь молоді музиканти з України. Меценатами конкурсу в цім році були пан Юрій Ємець, пані Стефа Федчук та Мистецька Рада Торонта.

Цього року в журі працювали 9 музикантів з різних країн світу — Кент Мек Віліямс — професор фортепіано Торонтської королівської Консерваторії; Юрій Кречковський — піяніст, педагог і диригент з Канади, заслужений артист України; Михайло Медвідь — скрипаль, диригент, педагог і концертмайстер Мексиканського симфонічного оркестру в м. Ксалапа; Роксоляна Росляк — оперова та концертна співачка, солістка Канадської Оперної компанії та Торонтської Опери; Ія Мацюк — оперова та концертна співачка із США; Зеновій Лавришин — композитор, піяніст і диригент з Канади; Оля Герасименко — бандуристка, педагог і концертний виконавець з Каліфорнії, США; Мирослав Дяковський — Президент Канадської Фундації Українських Студій, бандурист; Дагмара Дувірак — музиколог і педагог, член спілки композиторів України, автор наукових праць з історії та естетики музики, Канада.

Урочисте відкриття конкурсу відбулося 29-го вересня 1995 р. о 10:00 ранку в Залі Інституту Св. Володимира, яке закінчилося жеребкуванням і в 11:00 почалося прослуховування 1-ї тури в клясі сольоспіву та скрипки.

Виступили співаки: Олександр Семчук (з Івано-Франківська), Ігор Гаврилюк (Львів), Світлана Годлевська (Львів), Тетяна Івченко (Рівне), Олександра П'яста (Івано Франківськ), Софія Соловей (Львів), Олександра Грабова (Львів), та Андрій Хавунка (Львів). Сценічно добре показалися О. Грабова та С. Годлевська, а слідуючого дня виступив ще й Анатолій Воронін (Донецьк), який продемонстрував зрілість і сценічність виконання. Пополудні виступили троє учасників конкурсу — скрипалів — Володимир

Баран (Львів), Тереза Охранчук (Київ) та Катерина Бадаєва (Київ). Там вирізнялися Тереза Охранчук та Катерина Бадаєва.

В суботу 30-го вересня журі почало роботу з прослуховування бандуристів. Першою виступила Леся Михальська з Анкестреру, Канада, учениця В. Мішалова. Вона, як і Оксана Родак (з Чикаго, США) були в цій конкурсі єдині представники української діаспори, бо решта учасників конкурсу були виключно з України. За ними виступила Олена Симонова — бандуристка з Донецька, а за нею — Олег Созанський, який продемонстрував гру на бандурах двох типів — харківського і київського (обидва інструменти роботи Василя Герасименка зі Львові). Олег вразив журі технікою, чистотою, виразністю і музикальністю виконання.

За бандуристами змагалися піяністи — 14-річна Оксана Книш (Харків), Еліна Совгір (Донецьк), Олексій Розумний (Донецьк), Олена Гаврилова — 12-річна піяністка з Києва, Ольга Цінкевич (Львів), Яромир Боженко (Львів) та Олег Безбородько (Київ). Всі виконавці були на високому рівні і тому журі вирішило пропустити всіх сімох на 2-й тур. Улюбленцями публіки стали Яромир Боженко та молоденька 12-річна Олена Гаврилова.

Отже, на другий тур перепустили 21-го учасника. (Всі піяністи скрипалі, бандуристи, 2-х вокалістів не пройшли). Журі поступило дуже ліберально, але кращі вже були себе проявили і можна було припускати хто ж прийде до фіналу і отримає премії.

За неділю 1-го жовтня журі переслухало і оцінило конкурсантів і розподілило премії слідуючим чином: у класі фортепіано 1-ша премія була присуджена Еліні Совгір — 23-річній студентці Донецької державної консерваторії (кляса проф. М. Легоцького), яка продемонструвала високі виконавські якості і на протязі двох турів добре показала себе сценічно і виконала складну програму. Другу премію здобув Яромир Боженко — 17-річний львів'янин, учень Т. Александрової (спеціальна музична школа ім. С. Крушельницької, Львів). Він зразу ж став улюбленцем публіки, але в оцінці спеціалістів виступив дещо нерівномірно. Третя премія — 22-річний киянин Олег Безбородько, який вже працює концертмейстером Київської консерваторії. Також була відзначена спеціальним призом піяністка зі Львова Ольга Цінкевич, яка теж добре виступала на протязі двох турів, але не по її вині її виступ був дещо зіпсований. І звичайно ж не можна було не відзначити 12-річну Олену Гаврилову з Києва, яка виконувала складну програму нарівні з дорослими учасниками конкурсу, але ще дещо по дитячому. У класі скрипки перших двох премій присуджено не було, третю премію розділили Катерина Бадаєва (Київське музичне училище) та Тереза Охранчук, солістка Заслуженого симфонічного оркестру національної телерадіомової компанії України. У класі бандури першу премію здобув Олег Созанський — 22-річний студент Львівського вищого державного музичного інституту (в минулому консерваторія) імени Лисенка, кляса проф. В. Герасименка, який продемонстрував техніку та музичні здобутки двох концертних бандур — харківського та київського типу, чим захопив членів журі і публіку. Третю премію присуджено було викладачу Донецької консерваторії Олені Симоновій. У класі вокалу до

Лавреат конкурсу ім. С. Людкевича (Торонто, 1995 р.) І премія. Олег Созанський зі Львова, Україна.

фіналу прийшли четверо учасників — Анатолій Воронін (соліст Донецької філармонії) — 1-ша премія, Світлана Годлевська та Софія Соловей — обидві з Львівського Вищого музичного інституту — розділили 2 премію, та Олександра Грабова — 3-тя премія (Львівський оперний театр).

2-го жовтня відбувся Концерт Лауреатів в Едвард Джонсон Вальтер Залі від Торонтського університету, музичного факультету. Публіка тепло вітала переможців. Лавреати продемонстрували добрі виконавські якості — Україна ставиться музикантами високої вартості, і на цей раз цей конкурс ще раз доказав це.

Звичайно, кидалося в око, що в основному всі були — з України. Українська діаспора має власних музикантів, але чомусь тільки дві бандуристки проявили відвагу змагатися з виконавцями з України. Очевидно, що життя в Канаді здебільшого змушує молодь набувати знання і професію у практичних ділянках, в додаток до музики і мистецтва, отже і не таке відношення до музики, як в Україні, і шкода, що конкурс хоч і був зазначений, як міжнародний, але скоріш всього відбувся, як всеукраїнський в Канаді. Отже, в майбутньому хотілося б порадити управителям конкурсу, щоб було враховано відношення — професійних сил і аматорських і установити окремі премії, чи призи для канадійської молоді, як це робиться тут в США у різних каледжах, щоб підтримати свою молодь. Але позитивне є в тому, що українська публіка змогла побачити і вітати молоді мистецькі сили з України, і підтримати їх оплесками.

Приємно відзначити, що меценат конкурсу, добродій Юрій Ємець пожертвував ще \$4,600.00 додатково з тим, щоб кожен учасник отримав по \$200.00. Якщо врахувати, що майже всі учасники були з України, то це було дуже доречно, бо переважно конкурсами добиралися до Канади власними засобами, позичаючи гроші на дорогу, влізаючи в борги. Донецьких учасників спонзорував Донецький "фонд відродження української культури", деякі інші учасники мали спонзорів, а інші — позичали. Якщо врахувати, що середня заплата в Україні становила місячно \$50.00 амер. дол., то можна собі уявити, в які борги люди вдалися. Але все ж таки вони були щасливі, що побачили Канаду та українську громаду, в більшості — в перший раз.

Ансамбль бандуристів Львівської музичної школи під кер. Христини Залуцької.

БЕЗ ТЕБЕ ДЕНЬ

Слова Ольги Бабію

Музика Оксани Герасименко

Lento

The piano introduction consists of two systems of staves. The first system shows a treble clef staff with a whole rest and a bass clef staff with a melodic line starting on a half note. The second system continues the bass clef line, marked with dynamics *mf*, *espressivo*, and *crescendo*.

The first system of the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line begins with the lyrics "Без те бе день кру та до ро га бска лах кри". The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and a treble line with chords and moving lines.

The second system of the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line continues with the lyrics "ни ця що ос ліп ла без бо ди, без бер хі го ри, прис тань без при". The piano accompaniment maintains its rhythmic pattern.

The third system of the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line continues with the lyrics "ча лу, без кри лиї бер кут, на піс ку слі ди." The piano accompaniment concludes this system with a final chord marked 'A'.

The fourth system of the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line concludes with the lyrics "я бре ду тим днем що не кін ча єть ся, бре ду тим днем в я кім те бе не". The piano accompaniment provides a final harmonic support.

ма, по раб у же до всьо го при зби ча і тисо, та

Coda

ще бо лить на дїр ва на стру на Без

те бе день Без те бе день, як блип ні лис то пад. rit.

1. Без тебе день - крута дорога в скалах,
криниця, що осліпла без води.
Безверхі гори, пристань без причалу,
Безкрилий беркут, на піску сліди.

2. Без тебе день - вітрило вітром зірване,
Гніздо лелече без лелеченят.
Вузька кладка, кинута над прірвою,
Без тебе день, як в липні листопад.

Приспів: А я бреду тим днем, що не кінчається
Бреду тим днем, в якому тебе нема.
Пора б уже до всього звичаїтись,
Та ще болить надірвана струна...

ГУДУТЬ ВІТРИ

Слова Чередниченка

Музика Оксани Герасименко

Cantabile

mf *espressivo*

Гу-дуть ві-три шум-лять вер-би, гнуть-ся буй-ні ло — зи,

p

За-жу-ри — ла-ся діб-чи-на, по-ли-ли-ся сльо — зи. Вий-шла зха-ти за-пла-ка-на,

ста-ла на по-ро — зі, мо-же лю-бий за-ба-рив-ся в да-ле-кій до-ро — зі.

Вий-шла зха-ти за-пла-ка-на ста-ла на по-ро-зі, мо-же лю-бий за-ба-риб-ся

Слова Є. Чередниченка

вда-ле-кії до-ро-зі

1. Гудуть вітри, шумлять верби,
Гнуться буйні лози.
Зажурилася дівчина,
Полилися сльози.
Вийшла з хати зсплакана,
Стала на порозі -
Може любий забарився
В далекій дорозі.

2. Гудуть вітри, шумлять верби,
Багровіють води.
може забув. може згинув -
Не вернув з походу.
Згинув, згинув, серце мліє
Гомонить діброва.
Помсти. помсти за любого
Помсти, чорноброва.

Бандуристи "Фіалка", Полтава. Колядують у шпиталі для хворого пана Юлія Музика, Куритиба, 17.02.96 р.

ВЕЛИКА РАДА ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ КОБЗАРІВ

В днях 20-21-го січня 1996 року відбулася перша Велика рада Всеукраїнської Спілки Кобзарів (ВУСК) в центрі Український Дім в Києві.

Нарешті, після багатьох спроб створено Всеукраїнську Спілку Кобзарів (Установча рада відбулася у 1994 році у Січеславі (Дніпропетровському)). Її головою обрано кобзаря Володимира Горбатюка, одного із засновників Стритівської вищої кобзарської школи на Київщині.

З участю членів ради Спілки та ініціативної групи при ній створювалися Кобзарський клуб у Києві, музей в Переяславі-Хмельницькому Кобзарська Світлиця в центрі Український Дім, школи кобзарського мистецтва при Консерваторії ім. М. Лисенка у Львові та інші.

Від часу Установчої ради спілку зареєстровано, як громадську організацію, проведено авторські вечори кобзаря Володимира Горбатюка, Володимира Єсипка, Ярослава Черногуза, вечір пам'яті присвячений 80-річчю з дня народження кобзаря Андрія Бобиря, вечір "Молоде кобзарство України". Підготовано й організовано численні статті в пресі, передачі в українській телевізії й по радіо.

На Великій раді відбувся звіт голови ВУСК та перевибір голови і членів Малої ради. На голову переобрано Володимира Горбатюка. Обговорено проблеми кобзарства, затверджено плян праці ВУСК на майбутнє. Участь брали кобзарі, майстри виготовлення бандур та лір, керівники ансамблів бандуристів, кобзарознавці та фолкльористи.

Були винесені питання на обговорення: надання спілці статусу творчої; розгортання концертно-просвітницької діяльності; удосконалення структури спілки; вирішення питання приміщення для спілки, майстерень виготовлення бандур, лір; проведення фестивалів кобзарського мистецтва та науковопрактичних конференцій; заснування в Україні часопису "Кобзар", заснування шкіл кобзарського мистецтва; оборони інтересів своїх членів та інше.

Відбулися три концерти (усі з різним складом учасників). В неділю, 21-го січня, була виставка архівних матеріалів та музичних інструментів.

Микола Чорний-Досінчук

ВИПРОМІНЮВАННЯ ДУХОВНОСТІ

За часів радянщини захоплення українця бандурою, мало сказати, що не заохочувалося (певне коло бандуристів існувало, навіть плекалося, бо репрезентувало в очах чужоземців національну багатоманітність радянського мистецтва), але бандуристське братство розширювалося неохоче і вибірково.

Надія Брояко виросла в музичній родині, де музику не впроваджували у дитину, як це робиться у багатьох сім'ях, але музика була там тлом виховання і вже на ранньому етапі духовного росту вона виявила себе не тільки справжнім ентузіастом бандури, але й свідомим борцем за національне самоусвідомлення людини.

Тут я повинен дати роз'яснення. Надія — чарівна жінка, жінка насамперед, і коли я говорю, що вона стала "борцем", то підкладаю під це визначення тяжіння до художньої довершеності, бажання достукатись до душі слухачів, розкрити перед ними багатство і тонкощі бандури, багатство духовно-музичних інтонацій.

Напрацьовуючи репертуар, накопичуючи концертний досвід, вона працювала, звісно, "на сьогодні" — у артиста важить моментальний успіх, але й "наперед", розуміючи, що за бандурою не лише легендарне минуле, але й майбутнє. Одержавши диплом з відзнакою концертного виконавця та диригента оркестри народних інструментів у Київській консерваторії, виборовши в Одесі диплом лавреата всеукраїнського конкурсу бандуристів, Надія стає викладачем Харківського Інституту Мистецтв. Так, це велика честь — замолоду прилучитися до педагогічної кар'єри і наукової праці, і Надія виявила і там неабиякий хист (вона ще повернеться до музичної педагогіки). Однак тоді, на злеті педагогіка означала для неї розрив із бандурою, сприймалася нею ледь не як зрада.

Повернення до Прикарпаття, звідки родом, надало Надії другого дихання. І часи змінилися: потеплішало в Україні у 80-ті роки. Бандура поступово легалізується. Втім, і тут все було не так просто. Бандура, відомо, безкордонний інструмент. Виконавська майстерність Надії Брояко викликала захоплення у німців, французів: браво! чудово! На Прикарпатті бандура була не те, що не дуже поширеною — ні, її знали і шанували, і тут були прекрасні виконавці, ті, з ким Надія пройшла перші кроки до пізнання майстерности бандурно-кобзарського мистецтва — Богдан Дебенко, Ірина Стефанович, Леся Голоневська, — однак не займала того чільного — святого місця, як, скажімо, на Наддніпрянщині чи Слобожанщині. Тож концерти Надії Брояко, уже на той час знаного музиканта, лавреата декількох конкурсів та фестивалів, виходили за межі гастрольного мінливого успіху — набували ваги національно-культурницької акції.

А життя розпоряджалося по-своєму. Надія активно працювала на

Надія Брояко, бандуристка-віртуоз.

пості директора Івано-Франківського Музично-Драматичного Театру. Тепер веде класу бандури у Прикарпатському університеті ім. В. Стефаника, є солісткою філармонії. Бандура, за будь-яких обставин, становить сутність її життя, перебуває у центрі її душевного випромінювання.

У репертуарі Надії Брояко з'являються фондові записи на радіо, що входять до скарбниці українського сучасного музичного мистецтва. Сповна пізнавши бандуру як акомпануючий інструмент й вийшовши на рівень сольової віртуозності, виконавши ряд блискучих прем'єр творів сучасних українських композиторів, вона зустрілася з проблемою, з якою стикається кожен природжений бандурист, — з проблемою вичерпності можливостей тематики. Чи замкнутися у межах усталеного, чи спроможтисся досягнути й інші виміри можливостей бандури?... Удосконалення рутини чи пошук? Музика ХХ століття практично не прижита до бандури. А що таке бандура — ансамблевий інструмент? Ці питання, можливо, так і лишилися б на рівні умоглядности, якби не зустріч Надії Брояко з Володимиром Павліковським. Щаслива зустріч.

Композитор Павліковський веде пошук "віялом". Зондуючи різні напрями впровадження національного фолкльору у світ сучасної євро-

пейської музики — не цураючись попси, пошановуючи шар рок-культури, з пітетом до симфонічних побудов — Володимир Павліковський дійшов таки до втілення своєї мрії — створення ансамблю "Клясик — модерн". У ньому талант Надії Брояко розкрився у новій якості.

Музично-сценічну виставу Володимира Павліковського, з участю Надії Брояко, важко описати, тому що в напруженні дії виняткове значення мають зони імпровізації, коли патетика душев'яву (композитора і виконавців) сягає, якщо так можна висловитись, позамузичних, позаінструментальних форм.

...І знову поволі гасне світло, гасне непомітно, як дихання вгасаючого дня. Ось одна за одною, за природною потребою, запалюються свічки. І починається душевна сповідь, зосереджена, розкута, трагічна. Душа у спілкуванні з Богом. Космічний стовп поволі опускається на цей мистецький клаптик Божої землі, щоб поєднати тварне і нетлінне...

Ні, про це важко сказати словами, вислизає сутність, лишається сама екзотика. Це треба бачити і чути.

Бандура Надії Брояко й ансамбль Володимира Павліковського крокують світом. Попереду — нові гастролі у Франції, Німеччині, Японії. Може, не за горами зустрічі і на американському континенті.

ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖУРНАЛУ "БАНДУРА"

Почуваємось до милого обов'язку подякувати за княжий дар на видання журналу "Бандура" — ТОВАРИСТВУ УКРАЇНСЬКИХ ПРИХИЛЬНИКІВ БАНДУРИСТІВ, а головне за зрозуміння такої потреби. Ваша допомога прийшла якраз в скрайний час. Щире Вам спасибі і слава!

Товариство Українських бандуристів	2,500.00
В. Бакум	75.00
Д-р М. Дейчаківський	55.00
В. Лехіцький	30.00
Г. Махиня	25.00
П. Гурський	25.00
Д-р Ничай С.	25.00
Пілот Боднар	20.00
П. Матула	15.00
С. Григоренко	10.00
Д-р Р. Ричок	10.00
С. Пісоцький	15.00
Ю. Лютенко	10.00
Є. Ковальчук	5.00

МИКОЛА ЛИТВИН — ВИЗНАЧНИЙ БАНДУРИСТ, ПИСЬМЕННИК І ЖУРНАЛІСТ

Він — рідний брат відомого на цілу Україну бандуриста і основника першої і самотньої вищої кобзарської школи в Стритівках, що біля Києва, та колишнього керівника всіх бандуристів в Україні — Василя Литвина. Зі старшим братом Василем він часто виступав на різних сценах. Тепер вони виступають окремо. Микола часом виступав у спектаклях Київського Українського Драматичного Театру ім. І. Франка, де грав роллю кобзаря — співав і грав пісні на вірші Т. Шевченка "Думи мої", "За байраком байрак" та улюблені ним народні вокальні перлини —

Чим, чим, манить мене,
Пташні твоєї спів,
Пахучий цвіт лісів...

Кобзар зрісся з пісню, проник у неї, пройнявся задумом композитора про звільнення рідного краю.

Микола не тільки бандурист, він також журналіст, а головне — письменник. Він пише пісні. Найперше появились його оповідання і нариси. Особливо цікаві за фактажем і художністю є оповідання про мистецтво, а зокрема про кобзарів. Микола пише пісні на власні тексти і на вірші інших авторів.

У його руках бандура дзвенить... Її дзвінки звуки живучою водою вливаються в душу слухачів. Він бачить їхні зачудовані погляди, відчуває, як пісня, як велике мистецтво, робить їх кращими і ріднішими, як проникає їх чарівною мелодією і простими мудрими словами... Бандурист бере м'які акорди, лівою рукою вправно і ритмічно акомпаніює на басах і задумливо колоритним басом співає.

Техніка в Миколи — на високому виконавському рівні, голос дуже добре поставлений, інтонування чисте і завершене. Відчувається школа високої кляси. Крім музичного училища, він закінчив Львівську Державну Консерваторію ім. М. Лисенка.

Під час праці у тижневику "Україна", вийшла перша збірка оповідань і повістей Миколи п.н. "Зорі на дні криниці". Вийшли також численні публікації на сторінках столичного періодика. Вони — це творчість зворушеного серця, сповнені наболілою правдою і чесною борнею за кращу долю України.

Микола повертається однак до мелодійного озвучення українських дум. Під час референдуму про незалежність України, він виступав з бандурою на Дніпропетровщині і Луганщині. Саме тепер готується до

Микола Литвин, кобзар, композитор, письменник, журналіст, лауреат літературно-мистецької премії імени Івана Нечуя-Левицького. Канів. Могила Т. Г. Шевченка. Весна, 1990 р. Фото Ігоря Яіцького.

випуску шість десятків його пісень. Їх виконують вже й інші кобзарі України.

Микола Литвин не просто виконавець, а лицар-кобзар, що пробуджує людську свідомість і приспаний дух нації. У його творах оживають степи і Дніпро, Запоріжжя і козацтво.

В 1991 році, з ініціативи в-ва "Веселка", засновано літературну премію ім. Олени Пчілки. Премія має на меті сприяти розвитку літератури і заохочувати письменників до підготовки нових видань.

"Струни Золотії", за яку Микола одержав нагороду, — це зворушлива розповідь про унікальне в Україні явище, що поєднує в собі незламну волю, співучий талант нашого народу — кобзарство. До когорти цього славного і невмирущого племені кобзарів належить і Микола Литвин.

Нещодавно відбулося вручення Миколі Литвину премії ім. Олени Пчілки. Лавреата тепло вітали: директор в-ва "Веселка" Ярема Гоян, народний депутат України Лесь Танюк, посол України до Словаччини Дмитро Павличко та письменники Микола Шудра, Василь Василенко, Сергій Носаль та народна артистка Галина Яблонська.

НЕЗРЯЧИЙ БАНДУРИСТ З КИЄВА

Нарешті мені вдалося зустрінутись з легендарним, одним з найбільш визначних бандуристів, незрячим Павлом Супруном, і то таки в його хаті, де я міг прослухати повний репертуар.

П. Супрун — переможець багатьох конкурсів учасників художньої самодіяльності, нагороджений золотою медалею за участь у різних фестивалях, а також республіканськими та всесоюзними дипломами.

Виконавець він своєрідний, експресивний. Що б не співав — чи думу про трьох братів самарських, чи народні пісні "Ой, чого ти дубе", або "Ой, зійди, зійди ясен місяцю", чи пісню-думу "Облога Києва печенігами", кожний твір — це вокально-музична картина, яка має свій вступ, апотеоз і фінал.

В особі П. Супруна все наближається до професіоналізму. Він часто виступає в школах Києва. Його також можна почути на великих сценах під час концертів Київської державної фільгармонії.

П. Супрун цілковито сліпий. Ніч для нього наступила в семилітньому віці, коли травневого соняшного ранку 1944 року, разом із друзями-хлопчиками вони на околиці села Попівки наступили на міну. Тоді загинуло трьох хлопців, в тому числі його старший брат Грицько.

З далекої Сумщини привезли батьки Павлуся в київський інтернат для сліпих дітей, де він жив і навчався читати.

До бандури при звичаївся, коли відвідував зайняття хорового гуртка. У нього виявився густий, кольоритний бас. Він вирішив серйозно зайнятися співом та музикою. І так як він каже, було спочатку різно: розчарування, зневіра, а одного разу, коли складні пасажі на бандурі не виходили, ледве не розбив її.

Техніку гри на інструменті вивчав у кобзарській студії при музичному товаристві України. Там же набув суто кобзарського репертуару — старовинні думи, історичні пісні. В народній консерваторії при Київській державній консерваторії знайомився не тільки з теорією музики, але також вдосконалював вокальну техніку.

Не применшуючи Супруна-співака, виконавця оперних арій та пісень у супроводі фортепіану, потрібно відзначити його кобзарське мистецтво. Навіть ззовні він виглядає на традиційно знайомого нам з малюнків народного співця: високе чоло, довгі вуса, ніс з горбинкою.

Він одружений. Його дружина Надія є також сліпою з дитинства. Вони живуть на передмісті Києва, майже через вулицю від фабрики, де затруднюють сліпих. Павло працював у тій фабриці до 1990 року, до часу коли він підписав контракт на виступи з бандурою. Вони живуть в апартаменті, що має три кімнати, які странно прибрані, чисті, прямо дивно, як вони це все роблять.

Павло Супрун

Даючи мені концерт, Павло підкреслив, що його улюбленою думою, яку сам скомпонував, є "Дума про Чорнобиль". Я чув цю думу в радіо, будучи в Києві.

П. Супрун відчував моральне зобов'язання служити своїй батьківщині. Він скомпонував багато пісень про Україну. Одна з них — це була молитва до Матері Божої допомогти Україні стати вільною незалежною державою. Де тільки була потреба брати участь в демонстраціях, він був там перший. Для голодуючих студентів він виступав цілих два дні.

Будучи сліпим, йому нелегко пересуватись, уживаючи публічну транспортацію, а робив це завжди із своєю дружиною.

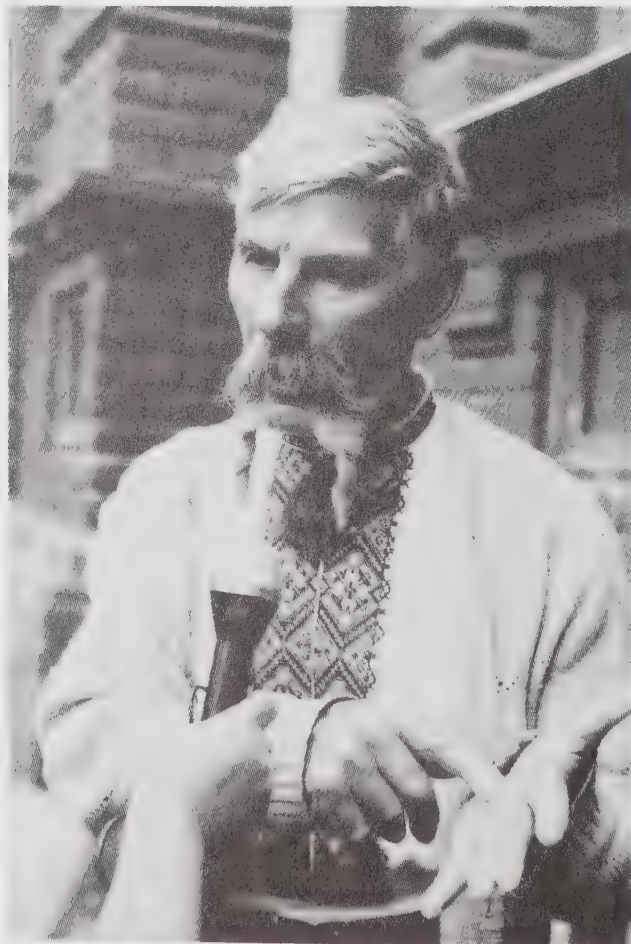
Він їздив до кожної школи, яка його запрошувала. Виступаючи для молоді, вважав, що робить добре діло. Супрун і його дружина ентузіастично оповідали про їх успіхи з дітьми.

На прощання сказав мені, що на 1996 рік університет в Індіяні запросив його на концерт. Надіюсь, що і Нью Йорк буде мати змогу його почути.

О. КІНДРАЧУК — БАНДУРИСТ-МОРЯК

Прогулюючись по набережній Ялти, ми наштовхнулись на кобзаря Остапа Кіндрачука, який саме відбивав чергову атаку п'яного афганця, який погрожував привести ще й інших афганців і з ними розбити на голові "проклятого бандеревця" його шарманку, як він називав бандуру. Закінчилося все тим, що люди, які слухали кобзаря, здали афганця в міліцію. Ми запитали бандуриста: — "Чи часто підходять до вас такі афганці?" Той відповів: — "Та ні, не часто. Частіше загинають російське слово і зі злобою в очах відходять" — сказав Остап. Він — капітан на буксирі у місцевому порті. На це місце його перевели з респектабельнішого корабля за те, що в журналах і газетах переконливо, на фактах, доводив, що українці вздовж південного узбережжя Криму живуть від найдавніших часів.

Чорному морю я присвятив більшу частину свого життя. Роботи, що не зв'язана з морем, не можу собі уявити. Як кожен моряк, я все стараюсь щораз більше розширити своє знання про море. Не дивуйтесь, але зі мною все є бандура. Коли я дома, вона висить на стіні, завжди під рукою,

Остап Кіндрачук.

коли ж виходжу в море, вона теж завжди зі мною; мені просто не обійтись без моєї бандури.

Коли згадати нашу історію особливо славнозвісних козаків-запорожців, яких без кобзи-бандури уявити собі важко, і які на своїх чайках сміливо долали безмежні простори, то стане ясно, що ці два поняття не такі вже чужі.

Остап Кіндрачук народився 13 листопада 1937 року в селі Котиківка, Городикувського району Івано-Франківської області. Вся його родина любила народну пісню, а батько його був ведучим співком в сільському хорі. Малий Остап з невідомим дитячим захопленням не раз уважно слідував за батьковим popisом на сцені. Він також любив співати козацьких чи гуцульських пісень.

Остап мріяв стати моряком, вийти на морські шляхи, що їх проклали "чубаті запорожці" під час своїх визвольних походів на невольницькі ринки Криму і Туреччини.

Йдучи біля ялтинського будинку культури в 1964 році, Остап ненароком попав на репетицію Капелі Бандуристів ім. Степана Руданського, якою керував маєстро Олексій Нирко. Остап сказав йому, що він дуже любить бандуру і бажав би записатись до капелі. Олексій Нирко запевнив його, що навчитись на бандурі грати легко, якщо є до цього справжнє бажання. Тоді Остап почав перші лекції бандурного мистецтва.

З кожним днем репертуар Остапа збільшувався. Нирко щедро ділився з ним репертуаром, позичав збірники творів, робив для нього обробки пісень "Сагайдачний", "Гей не дивуйтесь добрії люди", "Про Морозенка", "Зажурилась Україна", "Тиха Кубань", "Ой, ходив чумаки", "Їхав козак за Дунай" та багато інших історичних, чумацьких і ліричних пісень.

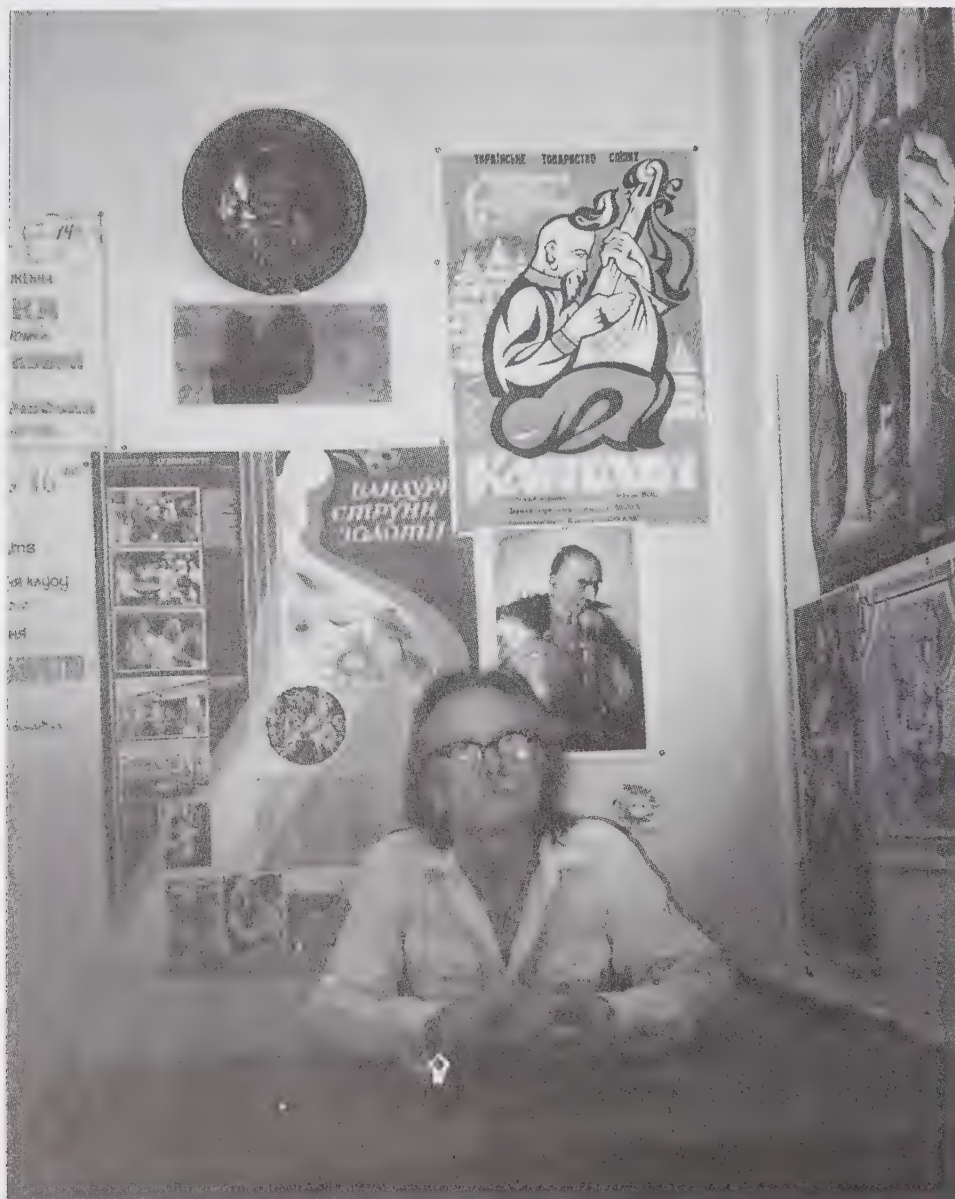
Нарешті Остапові потрапила дума "Буря на Чорному морі". Незважаючи на те, що вона була складна щодо техніки виконання, він через два місяці вже міг виконувати цю пісню.

Тепер в Остапа дві бандури. Одна вдома, де він грає "для душі", для гостей, для рідних (для дружини і дочки Олесі), з якою виступав на сцені як соліст, бандурист, а друга — на кораблі, швидкісному теплоході "Комета", де його часто слухають пасажери, екіпажі інших човнів, працівники пристані Сочі, Новоросійська, Севастополя та Одеси.

Як ветеран ялтинської Капелі Бандуристів ім. С. Руданського, Остап брав участь у концертах і семінарах, виконуючи твори зі свого багатого репертуару. Він виступав на першому семінарі кобзарів Криму (1972), на семінарі кримських бандуристів і керівників самодіяльних кобзарських колективів Криму в Бахчисараї; на вечорах, присвячених пам'яті кобзаря Є. Адамцевича, 150-річчю Степана Руданського та інших.

Більшість творів Остап вивчав самотужки, тому його виконавська майстерність відрізняється своєрідною індивідуальністю. Його виконання художньо багате, емоційне і надхненне, завжди вражає слухачів.

А. ГРИЦАЙ — БАНДУРИСТ-ПОЕТ

Відвідуючи кобзарські капелі України, я не міг дочекатись нагоди зустрітись з Анатолієм Грицаєм, відомим бандуристом не тільки в його рідному місті Рівне, але в цілій Україні. Він понад півстоліття віддав творчості бандури.

У нашому народі кажуть, що людина тоді прожила повне життя, коли виростила одне дерево, виховала хоча б одну дитину і написала принаймні одну книгу. Він, до речі, написав чимало поезій, які відносяться до бандури.

Ім'я А. Грицяя згадувалося впродовж багатьох років як невтомного пропагандиста кобзарського мистецтва. В Рівному особливої популярності гра на бандурі набрала з відкриттям музичного училища. Його керівником

став випускник Київської Консерваторії ім. П. Чайковського Анатолій Грицай, учень і послідовник В. Кабачка, великого знавця і майстра кобзарської справи, чиїм чудодійним хистом окрилене сьгоднішнє покоління України. Своє палке захоплення бандурою молодий тоді викладач передавав молодим дівчатам, які працювали в музичних школах. Їх ентузіазм дуже скоро став у пригоді при створенні ансамблів, а найперше тріо бандуристок. Це тріо стало переможцем багатьох конкурсів, нагороджене грамотами, дипломами, медалями.

Серед перших учасників новоствореної капелі бандуристок були вчителі музичних шкіл і студенти. Праця в капелі була наполеглива, допомогла багатьом знайти свою стежку у великий світ. Участь у капелі бандуристок збагачував кожного її учасника новим музичним знанням. Від проби до проби дівчата удосконалювали майстерність гри на бандурі, наполегливо вивчали нові твори.

Рівенські бандуристи під керівництвом А. Грицая брали участь у заключному концерті кобзарських майстрів України. На столичній сцені Києва виступали поруч найкращих артистичних сил України. Високу оцінку вони дістали від М. Гвозда, заслуженого артиста України.

Окрилені великим успіхом повернулись додому і ще з більшим завзяттям працювали над удосконаленням своєї майстерности. Досі капеля бандуристок виступала з власними концертами щонайменше 180 разів. Вони неодноразово виступали на львівському, київському і центральному телебаченні.

Репертуар капелі становить понад 100 творів, в тому яких 20 композиції А. Грицая. У капелі співають не тільки ровенчанки, а також викладачі музичних шкіл довколишніх міст. Для багатьох учасниць капеля стала своєрідним стартовим майданчиком для вступу на професійну мистецьку дорогу. Деякі з них виїхали до Києва на студії в консерваторії, інші розсипались по інших головних містах України.

Тут слід згадати про працю, яку веде А. Грицай серед своїх бандуристок. Крім навчання на бандурі, вивченням репертуару, в них ведеться загальноосвітня робота. А. Грицай на кожній пробі знайомить бандуристок не тільки з кобзарськими новинами, але й новинами музики.

Ім'я А. Грицая, великого шанувальника і невтомного популяризатора бандури, композитора і поета, нерозривно пов'язане з капелею бандуристок.

**Якщо бажаєте, щоб Ваш журнал,
„БАНДУРА”, далі появлявся допо-
можіть йому скаладаючи свій даток
на ПРЕСФОНД.**

АНСАМБЛЬ БАНДУРИСТІВ В ЕВПАТОРІЇ, КРИМ

Місто Евпаторія положене в західній частині Кримського півострова. Воно є розташоване не узбережжі Евпаторської бухти, Каламійського заливу — затоки Чорного моря.

Евпаторія славиться як курортне місце, зокрема для дітей. З усього півострова Криму, там є унікально тепле море. Це місто облите водою з трьох сторін. Південне побережжя заливу — має чудовий пісковий пляж.

Купальний сезон — там є від місяця травня до вересня. Клімат постійно сухий — дихається легко навіть у спеку. Тривалість соняшного сьйва 2500 годин на рік.

Мають багато солених озер, але всі вони відділені від Чорного моря, тут є лікувальні грязі та мінеральні води.

В Евпаторії є 80 курортів-санаторіїв, та окремо 20 дитячих.

Туди їдуть лікуватися передовсім ті, які терплять на ревматизм, захворювання органів дихання, нирок, та ті, що хворіють нервовою системою та на органи травлення.

Фамілійне тріо ансамблю Рубаї: Оксана, Марія, Віктор, Тарас. Керівник — Шкляр Володимир Ігнатович.

В Евпаторії є один з найбільших краєзнавчих музеїв. Тут є пам'ятки архітектури 16-го і 17-го століття.

Після страшного голодомору і винищення кобзарів та лірників, після масових репресій і переслідувань, нарешті з початком 60-их років наступила короточасна відлига і тоді створено при музично-хоровому товаристві в Україні об'єднання кобзарів, яке, щоправда, проіснувало недовго, але все ж таки започаткувало розвиток кобзарського мистецтва.

Організовувались семінари. На першому такому семінарі серед досвідчених капелів був Олексій Нирко з Ялти. Діставшись на працю вчителя бандури при Ялтинській мистецькій Академії, він поставив собі за завдання доказати, що Крим це теж Україна, де не тільки повинна звучати українська мова, але й дзвінка українська бандура. Ниркові вдалось зробити багато, хоч не раз доводилось мати великі неприємності. Не давали йому житла, відмовляли закордонні поїздки, позбавляли елементарних умов життя. Помимо того йому вдалося створити з бандуристок педучилища ім. Руданського капелю бандуристок, а вслід за тим дитячу капелю "Кримські проліски", та ансамбль "Зоряниці".

Нирко віродив бандуру на Кубані. Він виростив кадри бандуристів, які роз'їхались по всіх місцях Криму і Кубані. Його вихованці керують сьогодні ансамблями в Севастополі, Ялті, в Зеленому Клину, Камчатці, в Евпаторії.

Вернувшись з гастрольної поїздки по Україні він грімко заявив кореспондентам: "Крим, Севастопіль ми нікому не віддамо. Він був, є і буде в складі України".

Нарешті в 1982 році при Евпаторській Дитячій Школі Мистецтва відкрили відділ фолкльорний і почалось навчання гри на бандурі. Евпаторія мала щастя, бо тоді сюди переїхала з Києва Рубай Оксана і її брат, які почали вести кляси бандури. Вістка про приїзд кваліфікованих вчителів бандури рознеслася блискавкою. За короткий час число зацікавлених зросло. Постав ансамбль бандуристів, який брав участь у місцевих оглядах, а відтак почали виїжджати поза Евпаторію, на різні місцеві і інтернаціональні конкурси.

В репертуарі були переважно народні пісні та інструментальні твори українських композиторів. Тріо найкращих бандуристів виконувало композиції закордонних композиторів і європейських. Вони найбільше виконували "Ішов козак потайком", "Там під Львівським замком", "Грай бандуро, грай", "Розпрягайте хлопці коні", "Взяв би я бандуру" та інші. Також багато інструментальних творів. Бажаємо ансамблеві бандуристів успіху.

ЗВУК БАНДУРИ НА ПІДКАРПАТТІ

У стіп гір Карпат в'ється наче змійка "неспокійна річка" Бистриця, що впливає з-під дуже високої гори Сивулі, на якій постійно біліє сніг. Звуть її Золотою, або Солотвинською, бо ще є друга Бистриця Надвірнянська. Не все Солотвинська Бистриця в'ється змійкою, бо під час великих дощів-злив вона наповняє своє корито, а радше розливається поза її межі і заливає сусіднє село Заріччя. Дуже часто забирає з собою хати, а то й великий міст на головному шляху на Лисець, Богородчани, Івано-Франківськ тощо.

Солотвина, як містечко, була більш культурно розвинена, як навколишні села. Є тут чудова церква і народний дім, де гуртується молодь. У Солотвині все був драматичний гурток, хори церковний і світський, а також було культурно-освітнє спортове товариство "Луг". Тут молодь доповняла самоосвітню науку, читаючи спілько історичні книжки, а головню журнал "Самоосвітник", який інформував її про культуру і боротьбу нашого народу та навчав патріотизму. Молодь вчилася також народних танців, пісень, вправ до пісень, а навіть військової дисципліни; руханки, маршування, чеснот націоналіста і моралі.

Настоятелем цієї молодечої організації "Луг" був парох солотвинської церкви о. Микола Вонсуль. Це було ще за польської окупації, де під час кожної проповіді все стояли два польські поліцаї, цензуюючи патріотичні відозви. Часом, після закінчення Служби Божої, поліцаї забирали священика на поліційну станицю і там пригадували, що на другий раз його заарештують за т. зв. "гайдамацтво". Бувало таке, що арештували молодь "за порушення нічного спокою", бо вертаючись з проб хору чи танків, співала українських пісень. За радянських часів, як знаємо, таких арештували і карали.

Тепер, коли ми нарешті діждались незалежної України і довго очікуваної волі, Солотвина дочекалась чудової можливості розвинути наше найрідніше музичне мистецтво на нашому таки національному інструменті — бандурі, що звучить як аристократична арфа. Бандура зі своєю старинною історією, що споконвіків вигравала долю Українського Народу, то сумувала, то розважала, а тепер ще й удосконалена до клясичних можливостей, повинна добитись особливого розвитку для популяризації України і її пісенного багатства.

В 1978 році засновано в Солотвині дитячу музичну школу. На початку там були такі відділи: фортепіяновий, струнно-смичковий та духових інструментів. Відділ народних інструментів (кляса бандури) відкрився рік пізніше. Першим викладачем бандури була випускниця Івано-Франківської Музичної Школи ім. Січинського Марта Веселенчук. Вже з початком її наполегливої праці кількість учнів значно зросла, так що було потрібно знайти ще одного вчителя.

Кляса бандури стала особливо популярною з приходом досвідченої вчительки Надії Іроденко. За досить короткий час вона зуміла згуртувати

Надія Іроденко

і звести всі прекрасні голоси, які сьогодні є в ансамблі. З них вирізнилось тріо бандуристок: Надія Іроденко, Олександра Горішна та Світлана Гоцанюк.

Почалась наполеглива робота. На початку тріо слухали жителі Солотвини і району, а відтак вони брали участь у багатьох концертах в обласних сценах.

Їхні виступи завжди захоплювали глядачів своїм вмінням передати характер твору. Про це свідчать дуже позитивні відгуки в обласній пресі.

Викладачі бандури — Надія Іроденко і Олександра Горішна вже чотири роки ведуть ансамбль бандуристів (16 осіб) і виступають з успіхом по більших осередках Львівщини. В їхньому репертуарі є народні, історичні, лемківські і жартівливі пісні та пісні композиторів, а також пісні європейської клясики.

На закінчення розмови Надія Іроденко сказала таке: — "Якщо будуть жити в нашому мальовничому краю люди, які цінять бандуру, то дзвін її струн ніколи не затихне, а буде вічно жити в народі".

YURIY OLIYNYK'S MUSIC FEATURED IN LVIV

Lviv prides itself on its musical traditions that go back to the beginning of the 19th century. Xavier Mozart, the son of the famous Wolfgang Amadeus Mozart, lived and taught there. Liszt, Shumanovsky, Ravel and many other famous composers performed for the discriminating audiences of this city. In the 20th century Lviv was cut off from the world by adverse political developments and had to rely on its own musical talents or those supplied by the centralized Soviet government. Visits by Western performers and composers were severely limited.

During the last five-to-seven years the situation has changed for the better and Lviv once again thrives as the western cultural capital of Ukraine. The last two weeks in May of this year were particularly active. The International Musical Festival "Virtuosos" that lasted from May 19th to the 27th offered a variety of concerts to satisfy every taste. The programming included selections from the Baroque to Contemporary musical styles. Many soloists came to perform from nearby Poland and Russia as well as Germany, Italy, Spain, Japan and the USA.

During this festival the audiences had an opportunity to acquaint themselves with Yuriy Oliynyk, a Ukrainian born composer who now lives in the United States. His piano sonata has been already performed by Oksana Rapita in Lviv during the 1991 Festival featuring "Ukrainian Music from Abroad". The composer could not visit Lviv at that time, but now the public had the opportunity to meet him in person at the St. Lazarus Church Auditorium and the Lviv Philharmonic Hall on May 25th.

A concert, entirely devoted to his music at the Lviv Philharmonic Hall on June 2, 1995, however, turned out to be a special treat. Included in the program were his compositions for piano, bandura and orchestra, which were written during the last 10-15 years, with the latter selections predominating. Not much original music has been written for bandura, the ancient, uniquely Ukrainian, instrument. In Ukraine, there is a tendency, to treat it as an instrument suited for folk music, such as traditional "Dumas", folk dances, and as an accompanying instrument for psalms and folk songs. Yuriy Oliynyk, on the other hand, feels that the bandura has a tremendous potential and must take its rightful place among the classical instruments of the world. "It deserves to be established as a world class instrument of unusual beauty with an exquisite sonority:. Why is it that the Spaniards were able to develop their guitar to become one of the most popular instruments in the musical world, while we cannot do this with our bandura? The new concert bandura, designed and developed by Wasyl Herasymenko in Lviv is a fully accomplished professional instrument.

It is true, that reaching world recognition by the bandura will not be easy, but Yuriy Oliynyk is exploring all possibilities to acquaint the American public with this exotic instrument. Together with his wife Ola Herasymenko he has

launched a series of lecture-recitals featuring Ukrainian history, culture, and the bandura. Ola, of course, plays one of the finest hand-crafted concert banduras made by her father Wasyl Herasymenko.

Ola Herasymenko Oliynyk deserves a special mention at this point. She has become the muse that inspires her husband, Yuriy Oliynyk. The Second Concerto for Bandura and Orchestra was written especially for her. Unlike the First Concerto, it features some motifs from Ukrainian folk songs that Ola particularly likes. One does not normally associate a bandura with a symphony orchestra. The brass section, in particular, could prove rather overpowering for the delicate bandura. The composer's skillful handling of the orchestra and some amplification of the bandura, however, have eliminated this problem.

A high level of performance was noticeable throughout the concert. Participating artists were winners of various All-Ukrainian and International competitions, bandurists Taras Lazurkevich and Oleh Sozansky, as well as Ola Herasymenko. The composer was also very pleased by the interpretation of his piano Sonata by Oksana Rapita. This reviewer was particularly impressed by her universality and ability to transform her playing into the many diverse moods of the Sonata — a spectrum ranging from the active, somewhat sarcastic to the delicately sensitive and refined.

At the end of our interview Yuriy Oliynyk shared some of his plans for the future. Soon we hope to hear his two large form compositions, namely his Concerto for Piano and Orchestra, and his projected Third Concerto for Bandura and Orchestra which is dedicated to Ola's sister Oksana Herasymenko, a well known composer and bandurist.

The concert of Yuriy Oliynyk's music was received with great enthusiasm. The freshness of his musical ideas was like a breath of fresh air after the recent rainy weather that drenched the inhabitants of this ancient city.

Ola Myrcalo

Musicologist and Music Critic

Ю. Олійник приймає gratуляції.

MUSIC OF UKRAINE, RUSSIA OPENS CAMELLIA ORCHESTRA SEASON

By *William Glackin*

Nan Washburn has been building programs on themes in recent seasons, and “On Glasnost: Music of Ukraine and Russia” proved to be an excellent foundation for the high-spirited, full-voiced sounds that opened the Camelia Orchestra’s season Saturday in the Westminster Church. And the near-sellout audience was just as loud in its favorable reaction to it.

Decibels, in fact, can have an unusual amount of influence on musical performances in this church, which, like the Crocker Art Museum’s ballroom, has the kind of lively acoustics that can make a singer or a pianist or even a composer tread carefully in matters of volume.

They failed, however, to obscure the charm of the rare opening piece, Glinka’s “Kamarinskaya” (1848), a set of variations on a simple four-bar tune that is a marvel of tuneful cleverness. Only seven minutes long, it manages to repeat the tune in one form or another 70 times, according to the program (I was too busy enjoying myself to count them). So cleverly and subtly does the music keep shifting the points of emphasis that you’re hardly conscious of the repetition. Tchaikovsky called it the acorn out of which the whole oak of Russian symphonic music grew. Washburn led a superbly precise and sensitive performance.

Acoustics may have come into play to some degree, however, in the evening’s most notable event, the American premiere of the Concerto No. 2 for bandura and orchestra by local composer Yuriy Oliynyk, who was born in Ukraine but got his advanced education in the United States and has taught in Sacramento for many years.

The bandura is a many-stringed instrument (66 in this case) that looks like a giant lute. The soloist, Ola Oliynyk, born and raised in Ukraine, is a virtuoso with an international reputation who is also the composer’s wife. She played her instrument with brilliant facility, sweeping across the strings with glissandos and quick arpeggios with her right hand while simultaneously playing melodies with her left.

The concerto is in the late-Romantic style, in four movements in classical forms lasting about 25 minutes. It is full of appealing strokes of musical drama, and is sonorously scored, with lots of brass. There are many good tunes and they are interestingly manipulated. But the performance had a serious problem: Too often, the sound of the bandura was obscured by the sounds of the orchestra.

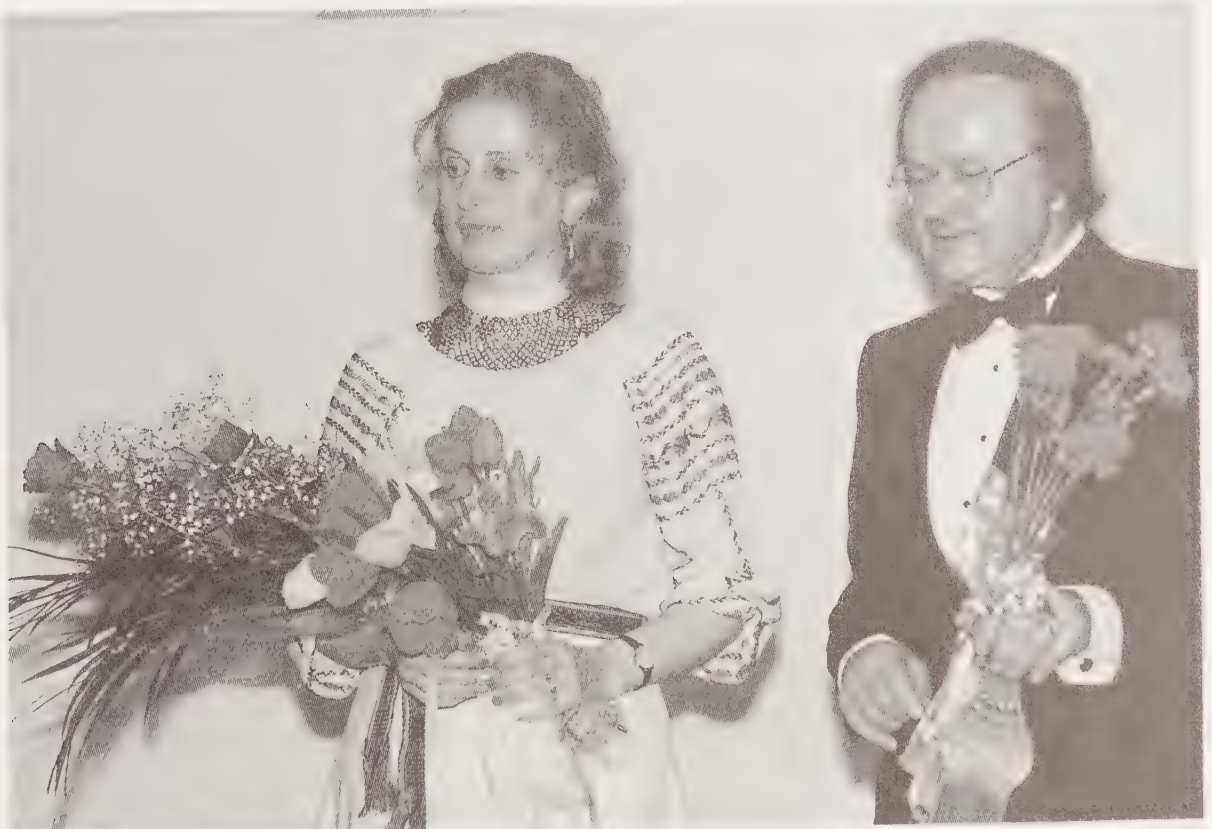
It is possible that acoustics had something to do with this, but it seems more likely a mis-calculation on the part of the composer. The sound of the bandura is light, a little metallic, not unlike a balalaika but not as strong; at times, it almost sounds like a celesta. Pitted against a full orchestra, especially

the brass and the woodwinds, it has about as much chance as a harpsichord—its decibels are outnumbered. It would seem as if the composer should consider rescoring some of the work to give the soloist a more equal role. That's what a concerto is about.

Fortunately, the work does have many passages where the bandura is allowed to hold the center of the stage. And in the second movement the balance was often better than in the first, as in the finishing measures where the solo is heard over a tremolo in the strings. The solos in the cadenzas were magnificent, bravura playing that showed off the big range of the instrument from low to high.

The soloist won unusually long applause, and her husband likewise. When she responded with a brief encore, he came forward as she began it and turned the switch on an amplifier connected to her instrument. The difference in sound was striking, but whether or not that's the answer to the problem of balance in the concerto is a matter the Oliynyks and conductors of future performances will have to decide.

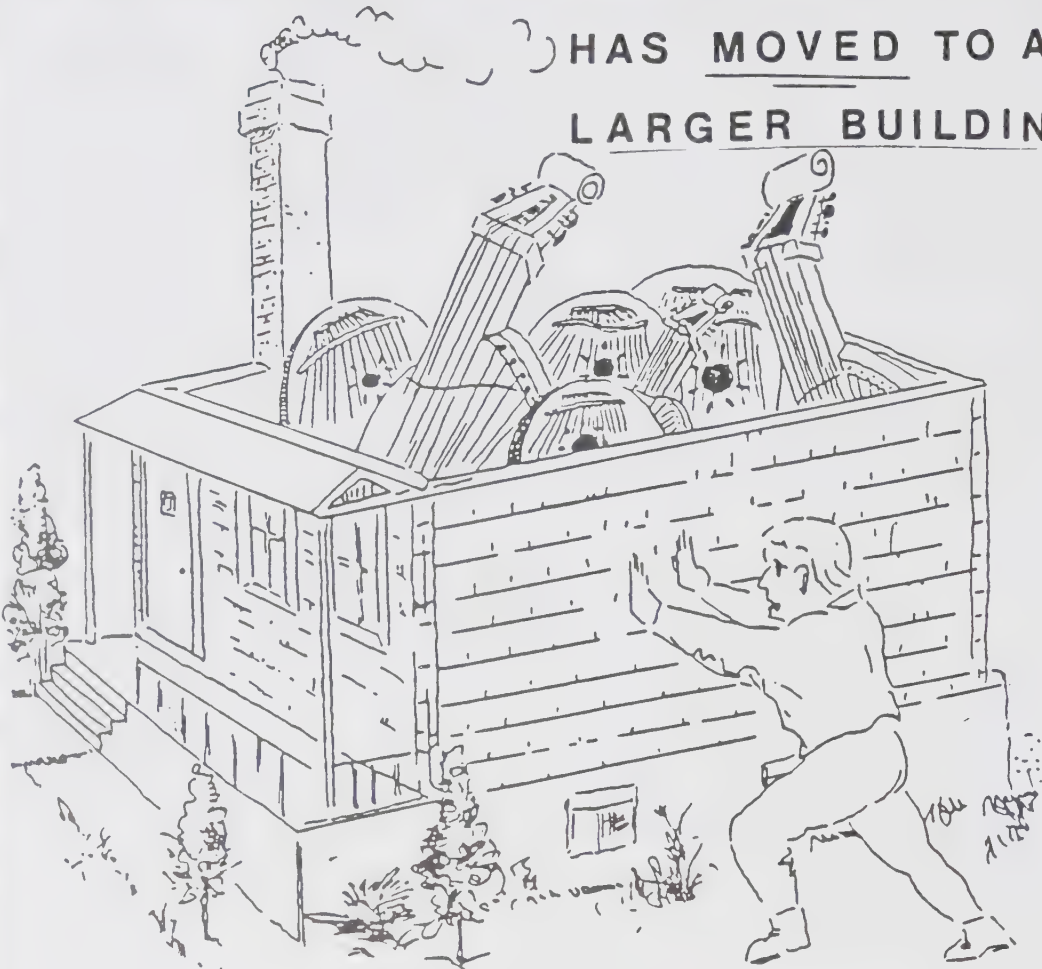
The concert concluded with a strong, vibrant, highly respectable performance of Prokofiev's Symphony No. 5. Written in 1944, when victory in World War II was in sight, it was conceived by the composer as "a symphony of the grandeur of the human spirit." It can also be regarded as simply a stirring example of the excitement, charm and fascination that can be aroused by the melodies, harmonies, rhythms and interrelationships created by a great musical mind working in symphonic forms. Washburn conducted with commanding vigor; her players paid rewarding attention to the course of the music at every point. It was an impressively enjoyable 45 minutes.

Yuriy Oliynyk with wife Ola.

VETZAL BANDURA

HAS MOVED TO A
LARGER BUILDING!

FOR A CUSTOM BANDURA CONTACT:
WM. VETZAL, 9 BRAEBROOK DRIVE, WHITBY,
ONTARIO, CANADA. L1R 1V2. ph. 416 6660108

**УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА**

«САМОПОМІЧ»

в Нью-Йорку

вітає

СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ

**з її небуденними успіхами в праці
над збереженням кобзарського мистецтва —
гордості українського народу,**

висловлюючи зокрема найвище признання

НАШІЙ МОЛОДІ,

що з посвятою включилася в ряди

КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА

*** * ***

Ця найстарша й найбільша

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ

все готова

служити усіми банковими послугами

НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ

на найбільше корисних умовах,

що їх кредитівка дає своїм членам.

**Self Reliance (N. Y.) Federal Credit Union
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.
Tel. (212) 473-7310.**

МАЄТЕ ФІНАНСОВІ СПРАВИ?

Зайдіть до нас, або закличете телефонічно
і довідайтесь, що

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КРЕДИТІВКА В НЬЮ-ЙОРКУ

- Виплачує найвищі відсотки на звичайні ощадністі конта.
- Дає безкоштовне життєве забезпечення до 2,000.00
- Утримує пенсійні конта (IRA) на високих відсотках.
- Всі ощадністі вклади забезпечені федеральним урядом до 100,000.00 доларів.
- Уділяє позики на вигідних до сплати умовах
НА ВАШІ ОСОБИСТІ ПОТРЕБИ АБО
МОРГЕДЖОВІ ПОЗИКИ НА ЗАКУП РЕАЛЬНОСТЕЙ
- Видає різного терміну сертифікати.
- Безкоштовно забезпечує позики до 10,000.00 на випадок смерті або випадкової непрацездатности.
- З чистого прибутку дає пожертви нашим культурним, науковим, молодечим, мистецьким та релігійним організаціям.

ОЩАДЖУЄТЕ ЧИ ПОЗИЧАЄТЕ – ПАМ'ЯТАЙТЕ:

НАШ КАПІТАЛ мусить працювати ДЛЯ НАШОЇ ГРОМАДИ

Вже два роки, як ми перебрали Кредитівку в Баунд Бруку і вона стала нашою філією.

UKRAINIAN ORTHODOX FEDERAL CREDIT UNION

Main Office: 215 Second Ave., New York, NY 10003

(212) 533-2980; Fax (212) 995-5204

Branch Office: 35 Main St., So. Bound Brook, NJ 08880

(908) 469-9085; Fax (908) 469-9165

ЗМІСТ

<i>Микола Кагарлицький</i> . Витязь ідеї "Бандура" на світовому велелюдді	1
<i>Йорж Конон Петрович</i> (1898-1963)	18
<i>Людмила Дума</i> . Творчий вечір Ю. Олійника у Львові	26
<i>Оля Олійник</i> . Про вечір пам'яті Гната Хоткевича "Дзвони, непорочна утіхо!" у Львові	28
<i>Адріана Шмагало</i> . Бандура в рамках VI Міжнародного фестивалю музичного мистецтва "Віртуози" у Львові	31
<i>Оля Г. Олійник</i> . Роздуми після конкурсу ім. Людкевича в Торонто	34
"Без тебе день". "Гудуть вітри"	38
Велика рада Всеукраїнської Спілки Кобзарів	42
<i>Микола Чорний-Досінчук</i> . Микола Литвин — визначний бандурист, письменник і журналіст	46
<i>Микола Чорний-Досінчук</i> . Незрячий бандурист з Києва	48
<i>Микола Чорний-Досінчук</i> . О. Кіндрачук — бандурист-моряк	50
<i>Микола Чорний-Досінчук</i> . А. Грицай — бандурист-поет	52
<i>Микола Чорний-Досінчук</i> . Ансамбль бандуристів в Євпаторії, Крим ..	54
<i>Стефанія Чорна-Досінчук</i> . Звук бандури на Підкарпатті	56
<i>Ola Myrcalo</i> . Yuriy Oliynyk's Music Featured in Lviv	58
<i>William Glackin</i> . Music of Ukraine, Russia Opens Camellia Orchestra Season	60

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N. Y. 11432

Рівенська Капела бандуристок.